

Divrej Tora

V AJEHI

ŠABAT 11. SIJEČNJA 2025. - 11. TEVETA 5785.

Kada Jaakov završava s davanjem blagoslova svojoj djeći, Tora (49:28) kaže: "Ovo im je rekao njihov otac i blagoslovio ih, blagoslovio ih je svakoga prema njegovom blagoslovu." Raši primjećuje gramatičku nedosljednost, jer bi se očekivalo da stih završi sa " blagoslovio je svakoga prema njegovom blagoslovu." Stoga on sugerira da je stavljajući ih zajedno, Jaakov u konačnici podijelio pojedinačne blagoslove – kao što je snaga lava Jehude i brzina gazele Naftalija – sa svima njima.

Ovo je teško razumjeti. Kad bi svi na kraju primili sve blagoslove, koja bi bila svrha Jakovljeva posebnih blagoslova za svakoga od njih? Neki komentari (Gur Aryeh, Nachlas Jaakov) razumiju to na način da mada su svi posjedovali svaku od tih vrlina, onaj kome je ta vrлина bila dodijeljena isticao se u njoj u odnosu na svoju braću.

No, postoji i jednostavnije shvaćanje. Na početku (49:1-2), je Jaakov okupio svoje sinove kao grupu: "Okupite se zajedno.... Skupite se i poslušajte sinovi Jakovljevi." Iako bi nastala duboka povezanost u provođenju tih "trenutaka nasamo" sa svakim od sinova prije njegove smrti, Jaakovljevi veći cilj bio okupiti sve svoje sinove kao obitelj i narod, kako bi snage svakoga od njih koristile cjelini.

Samo Jehuda posjeduje snagu lava, i samo Naftali ima brzinu gazele. Ali kada se okupimo kao obitelj, narod, zajednica – svi smo blagoslovljeni dobrobitima Jehudine snage i Naftalijeve brzine. Svaki od nas ima koristi od snage ljudi s kojima radimo i živimo. Jedinstvene kvalitete svakoga od nas blagoslov su za sve.■

Rabbi Moshe Hauer, Tora kao način života

Alija po Alija

Kohen - prva alijsa - 13 p'sukim - 47,28-48,9

Sedra započinje s Jaakovom kojem je sada 147 godina, i u Micrajimu je već 17 godina. (Sjetite se da je Josefu bilo 17 godina kada je sve to počelo - ima li taj broj 17 kakvo značenje?) Tora nam kaže da je Jaakov na pragu smrti, te da je Josef pozvan da dođe k njegovoj postelji. Jaakov traži Josefa da on (Jaakov) ne bude sahranjen u Egiptu, već u Me'arat Ha-Mahpela. Josef se složi s time; Jaakov zatraži Josefa da mu se zakune.

Zbog čega bi Jaakov inzistirao da mu se Josef zakune - zar nema povjerenja u njega? Među ostalim razlozima, zakletva je mogla biti neophodna za dobivanje Faraonove dozvole za sahranu. Čak i ako bi Faraon bio sklon da kaže "ne", on bi ispoštovao zakletvu.

Ovo je, prema Midrašu, zbog toga što se Josef bio zakleo da neće odati određenu tajnu o Faraonu. Faraon nije mogao reći Josefu, "nije me briga kakvo si obećanje dao", itd. Postoje komentari koji sugeriraju drugi mogući razlog zbog kojeg se Josef morao zakleti - Josef je mogao biti vrlo potresen time što njegova majka nije bila sahranjena na "pravom" mjestu, pa možda ne bi pozitivno odgovorio na zahtjev svoga oca.

Jaakov traži Josefa da učini *hesed v'emet* - istinsku dobrotu. Općenito se smatra da je običaj sahrane pokojnika najčišći oblik dobrote, jer, između ostaloga, to je situacija u kojoj onaj koji prima vašu dobrotu ne može vam na nju uzvratiti. To je čin dobrote bez naknade.

Nešto kasnije, Josef dobija informaciju (od Efrajima koji se redovito skrbi za Jaakova i uči Toru s njim) da je Jaakov bolestan ("pred vratima smrti"). Josef k Jaakovu sa sobom dovodi dvojicu svojih sinova (tako da mogu primiti njegov blagoslov).

Jaakovu se povratila snaga na vijest o predstojećem Josefovom posjetu (tako je snaga *bikur holima*).

Na pitanje tko je Josefu rekao da mu je otac bolestan, Raši je taj koji iznosi mišljenje da je Efrajim onaj koji se skrbio za Jaakovljeve potrebe u Goshenu, dok se Josef nalazio u samom Egiptu. Midraš kaže da je A's'nat, Josefova žena, bila ta koja mu je to rekla.

Kad već spominjemo A's'nat... Midraš kaže da je ona bila Dinina kćer koju je odgojio Potifar u Egiptu. Midraš također kaže da kada je Potifarova žena optužila Josefa za neprilično ponašanje prema njoj, A's'nat je bila ta koja je Potifaru nasamo rekla istinu, spasio ga na taj način Josefu život.

Jaakov priča Josefu o obećanjima koje je Vječni dao njemu i njegovim potomcima, te o Rahelinoj smrti i pogrebu. On potom uvjerava Josefa da će se njegova dva sina - Efrajim i Menaše - smatrati ravnopravnima Jaakovljevim sinovima. (Ovo je u suštini, dvostruki dio nasljedstva što ga Jaakov daje "prvencu svog srca", starijem od dva sina njegove voljene Rahel.) Tada Jaakov primijeti mladiće i zamoli Josefa da ih dovede bliže kako bi ih mogao blagosloviti.

Gemara kaže da nitko ne smije nepromišljeno iznijeti loše vijesti, već bi trebao okolišati (reći nešto na okolni način, tako da slušatelj sam shvati poruku). U slučaju o kojem govorimo, poruka bi (možda) trebala glasiti: "Tvoja braća su dobro", iz čega će Josef shvatiti kako stoje stvari, bez da se izravno priopći. "Kodeš Hilulim", citiran u *Well-springs of Torah*, objašnjava stvari u svjetlu onoga što Gemara kaže na drugom mjestu, a to je da je Jaakov bio prva osoba koja se prije smrti razboljela.

Ako je tako, onda bi Josef vjerojatno pogrešno protumačio poruku koja je glasila da su mu braća dobro, i pretpostavio bi da mu je otac umro. Kako bi se to izbjeglo, trebalo mu je izravno reći "tvoj je otac bolestan". Govorenje u nagovještajima funkcionira jedino ako ih osoba razumije. Ako ne, najbolje je jasno reći.

Levi - druga alijsa - 7 p'sukim - 48,10-16

Jaakovu je (kao i Jichaku) u starosti oslabio vid, pa Josef dovodi svoje sinove i primiće ih bliže Jaakovu, koji ih poljubi i zagrli. Josef potom odmiče svoje sinove iz Jaakovljeva krila tako da mu ih može formalno predstaviti da bi primili svoju *braha*. Nakon što se pokloni pred Jaakovom, Josef pažljivo i formalno predstavlja svoje sinove Jaakovu, tako da Menaše stoji s lijeve strane, a Efrajim s desne strane kako bi Jaakovljeva lijeva i desna ruka prilikom davanja blagoslova počivale na glavi sina kojeg treba. Jaakov prekriži ruke, stavljajući svoju desnu ruku na Efrajimovu glavu, a lijevu na Menašeovu. Jaakov na ovaj način blagoslovi Josefa blagosiljući njegovu (Josefov) djecu poznatim riječima: *hamal'ah ha'go'el...*

Jakovljeva referenca na ribu u njegovim blagoslovima za Efrajima i Menašea (i svu židovsku djecu u budućim generacijama) objašnjava se na najmanje dvije razine. Riba su plodne. Jaakov je blagoslovio svoje potomke da postanu velika nacija. (Međutim, zapazite da je njegov blagoslov bio za "usred Zemlje".) Poznato je također da *ajin hara* nema nikakve moći nad ribama. I to je

(nastavak s 2. stranice) OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija

također bio dio njegove *brahe*. (Usput budi rečeno, jidiško ime Fischel (koje znači riba) često biva upareno s imenom Efrajim, očito je ta *braha* izvor tako uparenih imena.)

Šliši - treća alijsa - 6 p'sukim - 48,17-22

Kada Josef shvati da je Jaakov unakrsno postavio ruke (i time "dao prednost" Efrajimu nad prvorodnim Menašom) to ga (razumljivo) jako uznemiri i on pokuša "ispraviti" smještaj Jaakovljevih ruku. Jaakov se odupre tome, objašnjavajući Josefu da je potpuno svjestan onoga što čini i da će Efrajim uistinu biti veći od svog brata. Istog tog dana, Jaakov ih blagosilja rekavši da će tradicionalni blagoslov za sinove glasiti: "Neka bi B-g učinio da budeš poput Efrajima i Menaša".

Razmislite o ovome...

Predočite si paniku koju je Josef morao doživjeti kada je uočio mogućnost da se "ponovi povijest". Kako Jaakov može činiti to što je činio kada je bio itekako svjestan posljedica davanja prednosti jednom sinu i zavisti koju to izaziva (može izazvati).

U tome je stvar! To može izazvati zavist, ali i ne mora. Sve ovisi o karakteru ljudi koji su u to uključeni. Roditelj može "obigravati" oko

djeteta godinama, truditi se da sve bude ravnopravno i jednako, nadajući se da ljubomora neće pomoliti svoju ružnu glavu. No takvo ponašanje samo odgađa ljubomoru, ne eliminira je. Roditelji moraju pomoći izgraditi karakter svoje djece, tako da oni razviju dobre *midot*, karakterne osobine.

Možda je Jaakov Avinu uvidio da njegova dva unuka posjeduju kvalitete koje mu "dozvoljavaju" da učini ono što je učinio.

Dvije najvažnije karakterne osobine za kojima čovjek treba težiti su: da se ne hvali kada se nađe u superiornom položaju i da ne bude ozlojeđen kada je u podređenom položaju.

Efrajim je bio predodređen da postane veći od svog starijeg brata Menaša. Ova su dva brata imala takav odnos da se Efrajim nije postavljao kao gospodar nad Menašom, niti je Menaše bio ljubomoran na Efrajmovu nadmoć. Može li otac dati veći blagoslov svojim sinovima od "Učinio B-g da budete kao Efrajim i Menaše!"

Jaakov potom kaže Josefu da će umrijeti, da će B-g biti s obitelji - narodom, da će ih On vratiti u Zemlju njihovih predaka, i da je on (Jaakov) dodijelio Josefu dodatni dio Zemlje.

R'vi'i - četvrta alijsa - 18 p'sukim - 49,1-18

Jaakov okuplja svoje sinove s namjerom da im otkrije "kraj dana" (poznavanje budućnosti olakšat će im bol teških dana koji se nalaze pred njima) - no do toga ne dođe!

Raši kaže da je Jaakov želio otkriti "*kec*" (konac vremena), ali mu to B-g nije dopustio. Prvo proročanstvo u vezi egzila u Egipat bilo je dano Avrahamu u "Savezu među polutkama". Tamo mu je bilo rečeno da će njegovi potomci biti tlačeni 400 godina. U stvarnosti, narod je bio porobljen 210 godina. (Zapravo, oni su 210 godina bili u Egiptu; stvarno ropstvo trajalo je puno kraće.) Ostalih 190 godina se računa od rođenja Jichaka - jednom kada je Avraham dobio svog prvog potomka, "satni mehanizam egzila", nazovimo ga tako, počeo je otkucavati. Egipatski egzil bio bi mnogo podnošljiviji da su naši preci znali za tih 190 godina "počeka". To je *kec* ($kuf=100 + cadi=90$) koje je Jaakov želio otkriti svojim sinovima. No nije mu bilo dopušteno da to otkrije.

Kec se spominje i u Hagadi za Pesah. Kažemo da je B-g održao Svoje obećanje "izračunavajući *kec*", time što je uključio 190 godina u ukupan zbroj od 400. To je ono što je Jaakov želio reći svojim sinovima - nemojte očajavati, izgnanstvo će biti kraće nego što očekujete. Ali to mu nije bilo dopušteno otkriti.

Ono što Jaakov stvarno kaže svojim sinovima je opis njihovih karaktera i potencijala, te njegov blagoslov za njih. (Blagoslovi, često puta pomiješani s očinskom kritikom, zajedno su postali *brahot* plemena.)

Jaakovljeve riječi o Reuvenu govore o njegovom neostvarenom potencijalu da bude vođa i ispadu zbog kojeg je izgubio mjesto vođe.

Jaakov se osvrće i na nasilnost Šimona i Levija. On proklinje njihov gnjev - ne njih.

(nastavak s 3. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

(Ovdje se nalazi važna pouka za sve nas. Nemojte reći svom sinu, "zločest si!" Kažite mu, "učinio si nešto zločesto." Možda ne izgleda kao važna stvar, no jest. Posebno, stoga što takve stvari ne kažemo samo jednom, već nebrojeno puta tijekom mnogih godina.)

Jehuda je dobio najblistavije riječi – obećano mu je da će biti predvodnik i da će ga braća poštivati.

Zevulun je dobio blagoslov blagostanja, a Jisahar će nositi breme učenosti Tore. (Slika magarca ukazuje na istrajnost i snažnu volju – kvalitete koje su primjerene učenjaku). Zajedno, ova će dva plemena oformiti partnerski odnos od kojeg će oba imati koristi.

Dan će biti sudac (i branitelj časti, onaj koji će osvetiti Izrael boreći se protiv *P'lištim*) narodu. Raši kaže da je to proroštvo o Šimšonu, koji je bio iz Danovog plemena.

Hamiši – peta aliya – 8 p'sukim – 49,19-26

Gad će biti blagosloven srećom (ovo je interpretacija Malbima koja je daleko najoptimističnija od brojnih drugih interpretacija ovoga *pasuka*).

Ašerov blagoslov čini se da je isto blagoslov blagostanja (i/ili rječitosti).

Josefov blagoslov je opsežan i iskaz je posebne ljubavi koju je Jaakov gajio prema njemu. Ono što Jaakov daje Josefu, Rahelinom sinu, *braha* je Avrahama Jichaku i Jichaka Jaakovu.

Baal HaTurim ističe da su prva slova od **Gur Arje Jehuda** – *gimel+alef+jud* = 14, numerička vrijednost imena David.

Šiši – šesta aliya – 27 p'sukim – 49,27-50,20

Binjamin je blagoslovljen uspjehom (ponekad zasluženim). Raši spominje proroštva o Šaulu i Mordekaju i

Ester. To su Jaakovljeve riječi njegovoj dvanaestorici sinova, i blagoslovio ih je.

Jaakov se Šimonu i Leviju obraća zajedno. To znači da sveukupno ima 11 izjava (*brahot*). Prva slova svake izjave, ne računajući ime sina, zbrojena daju 365. Posljednja slova zbrojena čine 354. To su duljine solarne i lunarne godine. [Bal HaTurim]

Komentari ističu da Jakovljeve riječi ne izgledaju svaki puta kao blagoslovi – ali implicitno sadrže blagoslove i proročanstva.

Jaakov kaže svojim sinovima da će umrijeti i da želi biti sahranjen u Me'arat HaMahpela. (On od njih ne traži da se zakunu, kao što je to tražio od Josefa, jer oni nisu u poziciji da ispune zakletvu.) Jaakov umire.

Način na koji to Tora kaže je neizraavan – riječi smrt ili umiranje se ne upotrebljavaju – što govori o posebnoj kvaliteti života čak i kod Jaakovljeve smrti.

Sljedeće nam Tora govori o pripremanju za pogreb. Josef kaže Faraonu o zakletvi koju je dao i dobija dopuštenje za pogrebnu povorku u Kanaan. Sahrana i oplakivanje Jaakova opisani su detaljno i opsežno.

Kada se vrate u Egipat, braća su preplavljena osjećajem krivice i ponude se Josefu za robove. Još jednom, Josef uvjerava braću da je sve što se dogodilo B-žja volja i da je izašlo na dobro.

Josef plače jer ga braća lažno optužuju da im se kani osvetiti. Zanimljivo (i jako žalosno) taj dio njihovog prvobitnog problema zasnovan je na lažnim optužbama koje je Josef iznosio o svojoj braći.

Š'vi'i – sedma aliya – 6 p'sukim – 50,21-26

Josef obećava da će uzdržavati svoju braću i njihove obitelji. Josef poživio 110 godina (manje od svoje

braće – kazna što je slušao kako mu ponižavaju oca i nije se usprotivio tome). Josef je odgojio čak i svoje praunuke. On kaže svojoj braći da će ih B-g na kraju izvesti iz Egipta i vratiti u Zemlju Izrael, pa ih traži da se tada sjete na njega i njegove posmrtno ostatke odnesu sa sobom kada budu odlazili. Josef umire (kao i njegova braća); i time B'reišit, knjiga o Avot & Imahot (Ocima & Majkama), završava.

Hazak ...

Običaj je da kada onaj koji čita dovrši knjigu Tore, zajednica "ustane na noge" i kaže "*Hazak, hazak venithazek*". On potom to glasno ponovi. Onaj koji je imao tu aliju, ne bi trebao to kazati, jer se to može smatrati prekidom između odlomka Tore i njegovog završnog blagoslova.

Ne znam koliko je to ozbiljna stvar. Čini se da se većina ljudi ne drži striktno toga. Ovdje smo to stavili vama za učenje. Pitajte rabinera da li da to kažete ili ne, ako dobijete aliju Hazak. Isto tako, *baal kore* u mojem *šulu* ove je godine bio *hatan Tora*. Dok je zajednica govorila *hazak* ... on se raspravljao sam sa sobom što da učini. On si je to predstavio kao sukob između tehničkih pojedinosti halahe i uobičajene prakse u *šulovima* tijekom generacija. Odlučio se za *minhag*, pa je i on rekao *hazak*. Ispravno ili pogrešno – ne znam. Ali, to je moć koju imaju *minhagim*.

[Maftir se sastoji od 4 *pasuka*]

Haftara – 12 p'sukim – M'lachim Alef 2,1-12

Kratka *hafara* za kratku *sedru*. Baš kao što nam sedra govori o ocu na smrtnoj postelji koji daje upute i blagoslove svojim sinovima, te traži čin *heseda*, tako nalazimo i Kralja Davida na pragu smrti, kako daje upute svom sinu Šlomi po pitanjima vjere, države i *heseda*. David, nakon što je kao kralj služio 40 godina, odlazi sa ovoga svijeta. ■

Teme za razmatranje uz šabatni stol

Blagoslov ili proročanstvo?

Na samrtoj postelji Jaakov kaže svojoj djeci da će im sada reći "אֶת אֲשֶׁר אֶתְּכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים". Je li to Jaakov sa svojim potomstvom jednostavno podijelio svoje nade i težnje u vezi njihove budućnosti, ili su njegove riječi po svojoj naravi bile proročke? Da li se izraz "אַחֲרִית הַיָּמִים" odnosi na događaje koji će se odvijati u životima njegovih sinova, na one koji će utjecati na njihovo potomstvo nakon povratka u zemlju Izraelovu ili pak na to što će se događati u mesijansko doba? Je li on svojoj djeci govorio kao pojedincima ili kao vođama budućih plemena?

- Kako ove različite mogućnosti utječu na vaše razumijevanje svakog pojedinog blagoslova i odlomka kao cjeline?
- Ako biste napisali svoju posljednju volju i oporuku onima koje volite, što bi sve u nju bilo uključeno? Kakva bi bila u usporedbi s Jaakovljevom porukom?

Još jedan slučaj protekcije?

Prije nego li je blagoslovio svako od svoje djece, Jaakov se odvojeno sastao s Josefom, dajući mu obećanje da će oba njegova sina dobiti status plemena i da će on dobiti dvostruki dio zemlje. Što je Jaakova potaklo na ovaj čin?

- Pokazuje li Jaakov još jednom da favorizira svog omiljenog sina? Zar nije naučio lekciju da bi to moglo imati negativne posljedice?
- R. Z. Weitman, nasuprot tome sugerira da Jaakov nije motiviran ljubavlju, nego brigom za asimiliranog sina. On smatra da su se Josef i njegova obitelj akulturirali u Egiptu, a dvostruki dio bio je pokušaj da ga zadrži u zagrljaju i ponovno ga poveže uz zemlju Izrael. Koji dokaz da se Josef asimilirao možemo naći u tekstu? Kako su Jaakovljeve riječi mogle riješiti to pitanje? I konačno, je li problem ako sugeriramo da Josef nije uvijek bio "יוסף הצדיק"?

Izmjena redosljeda u Tori: Slučaj

Menašea i Efraima

Mada mnogi komentatori uzimaju da je Jaakov Menašea i Efraima blagoslovio na svojoj samrtnoj postelji, kao što bi to sugerirala priča, neki suvremeni znanstvenici drže da je ovaj događaj nije iznesen kronološkim redom.

- Što bi potaklo nekoga da kaže da se blagoslov nije dogodio onako kako je opisano? Kako promjena vremenskog okvira događaja utječe naše razumijevanje priče?
- U kojim je okolnostima opravdano sugerirati da je odlomak Tore zapisan van redosljeda, a kada je takva sugestija uzimanje previše slobode u tumačenju teksta?
- Daje li Tora ikada kakvu tekstualnu indiciju koja može poslužiti kao dokaz za nekronološko gledište?

Je li Jehudi uistinu obećana vječna kraljevska vlast?

- Jaakov je blagoslovio Jehudu da "לא יסור שבט מיהודה ומחזק מבין רגליו עד כי יבא שילה וְלוֹ יִקְהָת עֲמִים". Na prvi pogled, ove riječi upućuju na to da je Jaakov obećao da će Jehuda zauvijek vladati, da se njegova vladalačka palica nikad neće odvojiti od njegovih potomaka. Kako se, onda, takvo iščitavanje može pomiriti s činjenicom da postoji ogromno razdoblje židovske povijesti u kojem nije bilo vođe iz plemena Jehude? ■

Rabbi Menachem Leibtag:

Vajehi: Braha, Behira ili Behora?

*Ovaj šur ljubaznošću je ustupio The Tanach Study Center u
spomen na Rabbi Abrahamu Leibtaga*

Blagoslovi - toliko mnogo ih nalazimo u Sefer Breišit, posebno u Paršat Vajehi. O čemu su ti blagoslovi?

U našem šuru prvo ćemo uspostaviti razliku između tri različite vrste blagoslova koje smo do sada susreli u Sefer Breišit ('behira', 'behora' i 'braha'). Na temelju tih razlika, pokušat ćemo bolje razumjeti što se događa kada Jaakov blagoslovi Josefa u prvom poglavlju Paršat Vajehi.

Uvod

Prisjetite se (iz šura na Paršat Toldot) da smo identificirali dvije kategorije blagoslova kako bismo objasnili prirodu Jichakovih blagoslova Jaakovu i Esavu. To su bili: (1) 'behira' i (2) 'braha'.

Naziv 'behira' koristili smo da klasificiramo poseban B-žji blagoslov Avrahamu Avinu da će njegovo potomstvo ('zera') naslijediti 'obećanu' zemlju ('erec'). B-g je prvo udijelio ovaj blagoslov Avrahamu Avinu na početku Paršat Leh Leha (vidi 12,1-3), a kasnije ga je mnogo puta ponovio ne samo Avrahamu, već i Jichaku i Jaakovu. Prateći ove blagoslove, uspjeli smo pokazati kako se proces 'behira' pojavio kao primarna tema u Sefer Breišit.

Suprotno tome, upotrijebili smo općenitiji izraz 'braha' kako bismo klasificirali blagoslov osobne sudbine koji otac dodjeljuje svom sinu (ili sinovima). Kao primjere, naveli smo Noahove blagoslove njegovim trima sinovima (vidi 9,26-27), i Jichakov blagoslov uspjeha i predvodništva koji je bio namijenjen Esavu, ali ga je 'ukrao' Jaakov [vidi poglavlje 27].

Sada, u Paršat Vajehi, dok se proces 'behira' bliži kraju, nalazimo kako Jaakov blagoslove prosperiteta i uspjeha daruje svojoj djeci. Iako se čini da ti blagoslovi potpadaju u našu kategoriju 'braha', kada pobliže pogledamo te blagoslove, morat ćemo nadodati dodatnu kategoriju kako bismo bolje razumjeli njihovo značenje.

Jaakovljev blagoslov Josefu - Behira ili Behora?

Prije nego što Jaakov blagoslovi svu svoju djecu u 49. poglavlju, on prvo daje poseban blagoslov Josefu i njegovu dvoje djece, kao što je opisano u 48. poglavlju.

Da bismo razumjeli svrhu ovog posebnog blagoslova, moramo uzeti u obzir ne samo njegov sadržaj, već i nje-

gov kontekst.

Započnimo našu studiju razmatranjem Jaakovljevog uvodnog obraćanja Josefu, kada je on stigao sa svoja dva sina (vidi 48,1-2). Citiramo ovaj pasuk na hebrejskom kako bismo istaknuli njegove tekstualne paralele s ranijim blagoslovima Avot:

[A Jaakov reče Josefu]: "KEL ŠAKAI nir'a elai [ukazao mi se] be-Luz be-erec Kanaan va-jevareh oti, va-jomer elai, [i blagoslovio me rekavši:] 'Hineni MAFREHA ve-HIRBITIHA u-netatiha li-khal amim, ve-natati et ha-AREC ha-zot le-ZAR' AHA ahareha ahuzat olam'" (vidjeti 48,3-4).

Na prvi pogled čini se da je ovaj blagoslov nalik blagoslovima koje smo do sada definirali kao behira. Da pokažemo kako, citirajmo gotovo identičan 'behira' blagoslov kojeg je Jichak dao Jaakovu prije njegova odlaska iz Erec Kanaana (kada je bježao od Esava):

[Tekstualne paralele su istaknute VELIKIM SLOVIMA.]

[A Jichak reče Jaakovu]: "ve-KEL ŠAKAI jevareh otha ve-JAFREHA ve-JARBEHA ve-hajita li-khal amim - va-jiten leha et birkat Avraham leha u-leZAR' AHA itah, le-rišteha et EREC megureha ..." (vidi 28,3-4).

Slično tome, nalazimo dodatni paralelni blagoslov kada je B-g službeno potvrdio ovu 'behiru' (Jakovu) po njegovom povratku u Erec Kanaan (opet u Bet El):

[I B-g je progovorio Jaakovu rekavši] "ani KEL ŠAKAI, PRE u-RVE, goj u-khal amim jhiye mi-meka... ve-et ha-AREC ašer natati le-Avraham u-leJichak leha etnena, u-leZAR' AHA ahareha eten et ha-AREC" (35,11-12).

Uzimajući u obzir ove paralele, čini se da Jaakovljeva uvodna izjava Josefu u Paršat Vajehi prenosi istu poruku, tj. da Jaakov sada daje 'behira' blagoslov Josefu - i stoga, vjerojatno isključuje njegovu braću! [Ako je tako, to bi bilo prilično problematično, jer podrazumijeva da će se proces 'behira' sada nastaviti samo kroz Josefa.]

Međutim, kada uzmemo u obzir kontekst ovih psukim (tj. 48,3-5), postaje sasvim jasno da Jaakov ne blagoslivlja Josefa 'behinom'. [Prisjetite se da samo B-g može potvrditi 'behira', a ne sami Avot.] Dapače, Jaakov prvo **obavještava** Josefa o vlastitoj 'behiri' kao kontekstu za novi blagoslov koji će uskoro dati - blagoslov koji ćemo sada kategorizirati kao 'behora':

'Behora' - Rahelinom sinu

Kako bismo to objasnili, pogledajmo pažljivo ono što

(nastavak s 6. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Vajehi: Braha, Behira ili Behora?**

Jaakov sada iznosi u vezi sa statusom Josefovo dvoje djece:

"Sada, tvoja dva sina, koja su ti rođena u zemlji Egiptu... bit će moji; Efrajim i Menaše meni su kao Reuven i Šimon" (48,5).

Iz nekog razloga, Jaakov odlučuje Josefu dodijeliti poseban status. Naravno, svih dvanaestero braće su 'izabrani'; svejedno Josef dobiva DVOSTRUKI dio ("pi-šnajim"). Efrajima i Menašea treba smatrati za 'ševatim' (plemena) - status jednak onom Reuvena i Šimona. Prema 'terminologiji Tore', zaključujemo da je Jaakov dodijelio Josefu 'behora' - jer "pi-šnajim" [dvostruki dio] je posebno biblijsko pravo prvorodenog sina. [Vidi Devarim 21,17 o: 'mišpat ha-behora'.]

Ovo lijepo objašnjava zašto Jakov neposredno prije ovog 'behora' blagoslova prvo navodi B-žji 'behira' blagoslov. Prije dodjele 'behora', Jaakov mora prvo objasniti Josefu da se njegov poseban status 'behora' dodjeljuje u okviru procesa 'behire' (vidi 48,4). Zbog toga što je 'behira' proces došao do svog kraja (s B-žjim izborom Jaakova i sve njegove djece), Jaakov je sada dužan dati 'behora' jednom od svoje dvanaestero djece.

Jaakov na ovaj način niti bira niti odbacuje ijedno od svoje djece. On jednostavno dodjeljuje Josefu 'behora', iako je Reuven rođen prvi. U biti, Jaakov je odabrao Rahelino prvorodeno dijete umjesto Leinog prvorodenog djeteta.

Da bismo dokazali da je Jaakovljev blagoslov 'behora' (a ne 'behira'), jednostavno zapazite Jaakovljevu sljedeću izjavu:

"Ali djeca koja ti se rode poslije njih bit će tvoja; njihova će baština biti uključena pod imenom njihove braće" (48,6).

Ako će Josef imati još djece, njihov dio mora biti uključen u dijelove Menašea i Efrajima. Da je Josef bio jedini odabrani sin; onda bi sva njegova djeca trebala dobiti poseban status. No, kako je sada postao obiteljski 'behor', on dobiva dvostruki dio, ali ne više od toga. Sva druga djeca koju će možda imati moraju biti uključena u ovaj dvostruki dio.

[Vidi Rašbam 48,5 & Ibn Eza 48,4-6!]

'Flashback' iz Paršat Vajišlah

Ovo tumačenje također lijepo objašnjava razlog za Jaakovljevu sljedeću izjavu o Rahelinoj smrti (koja bi se inače činila potpuno nepovezanom):

"Kad sam se vraćao iz Padana, Rahel je iznenada umrla tije-

kom tog putovanja, dok smo još bili nedaleko Efrate [i time još dalje od Hevrona!], i stoga sam je pokopao na putu..." (48,7).

Ovo spominjanje Rahelinog pokopa najvjerojatnije se izravno odnosi na Jaakovljev izbor Josefa kao 'behora'. Odabравši Josefa umjesto Reuvena, Jaakov je u biti izabrao Rahel umjesto Lee kao svoju prvu ženu. Međutim, ovo može doći kao iznenađenje za Josefa, jer ne samo da je Reuven rođen prvi, nego je Josefova vlastita majka (Rahel) pokopana uz cestu, dok je Reuvenova majka Lea pokopana u Ma'arat HaMahpela - na istom grobnom mjestu na kojem sam Jaakov želi biti pokopan! [Vidjeti 47,29-30.]

Stoga, Jaakov sada objašnjava Josefu da je Rahelin pokop uz cestu (umjesto u Ma'arat HaMahpela) bio zbog nepredviđenih okolnosti, te ga stoga ne treba tumačiti kao pokazatelja nižeg statusa. Naprotiv, unatoč Rahelinom pokopu pomalo bez poštovanja, Jaakov je još uvijek smatra svojom 'primarnom' suprugom.

[Primijetite zatim, kada je Jaakov ranije izrazio svoju zabrinutost u vezi slanja Binjamina u Egipat, dao je sličnu izjavu: "I tvoj sluga, moj otac, rekao nam je: Kao što znate, MOJA ŽENA mi je rodila dva sina, ali jedan je nestao ..." (Jehuda citira svog oca u 44,27).]

Stoga, iako je Reuven Lein prvorodenac, Josefu je dodijeljena **obiteljska** 'behora', budući da je on prvorodenac Jaakovljeve primarne žene, "iše" koju je u početku namjeravao oženiti.

'Flashback' iz Paršat Toldot

Na ovom mjestu u pripovijesti (tj. nakon 48,7), nalazimo zanimljiv prijelaz. Sada kada je Jaakov dovršio dodjelu 'behora' Josefu, fokus njegovog blagoslova pomiče se na njegove unuke, Efrajima i Menašea - koji su zbog toga sada dobili status 'ševatim' (plemena). Kao takvi, oni također zaslužuju blagoslove osobne životne uloge od Jaakova (tj. 'braha'), baš kao što će on kasnije blagosloviti sva plemena (u poglavlju 49).

Međutim, kada čitamo kako Jaakov daje te blagoslove (u 48,8-20), nailazimo na nekoliko prilično očitih 'flashbackova' na Jichakove blagoslove u Paršat Toldot (vidi poglavlje 27).

Na primjer, obje priče opisuju ostarjelog oca koji jedva vidi (48,10 naspram 27,1), i 'zamjenu' blagoslova između dva sina na zaprepaštenje njihova oca (48,17-19 naspram 27,6-9). Nadalje, u obje pripovijesti nalazimo upotrebu mnogo sličnih glagola.

(nastavak sa 7. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Vajehi: Braha, Behira ili Behora?**

Moglo bi se sugerirati da način na koji Jaakov daje ove blagoslove Menašeu i Efrajimu odražava njegov vlastiti traumatični događaj, kada mu je Rivka naložila da 'ukrade' blagoslov koji je Jichak namijenio Esavu. Iako Jaakov razumije da Efrajim može doseći više razine od Menašea, on inzistira na tome da ih obojicu zajedno blagoslovi. Jaakov ne želi da ove male razlike između Efrajima i Menašea izazovu njihov međusobni sukob u budućnosti (kao što je bio slučaj između Jaakova i Esava). U ovoj početnoj fazi, on postavlja oba djeteta zajedno, dajući im zajednički blagoslov, dok daje malu naznaku (prebacivanjem ruku) u vezi s potencijalnom nadmoći Efrajima. Unatoč različitim sudbinama, Efrajim i Menaše morat će surađivati jer će biti dio iste nacije, a Jaakov bi želio da to jedinstvo započne već u ovoj početnoj fazi.

"Hamalah Hagoel"

Sada kada smo raspravili o općem okviru Jaakovljevog blagoslova Efrajimu i Menašeu, pogledajmo pobliže sam blagoslov (poznat nam iz "krijat šema al hamita"). Da bismo mogli razumjeti ovaj blagoslov, moramo uzeti u obzir činjenicu da su Efrajim i Menaše odrasli bez kontakta sa svojim stričevima i rodbinom. Kako bi olakšao njihovu integraciju s ostatkom obitelji, Jaakov dodaje poseban blagoslov:

"ha-mal'ah ha-goel oti mi-kol ra - jevareh et ha-nearim" [B-žji anđeo koji je mene (Jakova) zaštitio od svih onih koji su mi htjeli nauditi, On će blagosloviti ovu djecu (kako bi im pomogao da se 'uklope')], "ve-jikare ba-hem šmi, ve-šem avotai - Avraham ve-Jichak..." [I njih će poznavati po mom imenu, i po imenima Avrahama i Jichaka (jer oni su dio odabrane obitelji.) "ve-jidgu la-rov be-kerev ha-arec" [i oni će se namnožiti unutar zemlje...]] (vidi 48,15-16).

Jaakov silno želi da Josefova dva sina budu poistovjećeni s ostalima koji nose njegovo obiteljsko ime; on ih stoga blagoslivlja kako bi B-g na njih gledao s istom providnošću koja je pomogla Jaakovu da preživi svoje sukobe s Esavom i Lavanom.

Doći će vrijeme...

Jaakov završava svoj blagoslov Josefu podsjećajući ga da će doći vrijeme kad će se 'odabrana obitelj' vratiti kući:

"I Izrael reče Josefu: Ja ću uskoro umrijeti, ali B-g će biti s vama i vratit će vas u zemlju vaših otaca..." (48,21).

Sada kada je Josef postavljen za 'behora', postaje njegova odgovornost da obavijesti buduće generacije o ovom

božanskom obećanju. Jaakov nije siguran koliko će vremena proći dok ih B-g ne odvede natrag u Erec Kanaan. Ipak, njegova djeca moraju ovu tradiciju prenijeti na SVOJU djecu, tako da kada dođe vrijeme, budu spremni dočekati svoju sudbinu.

Upravo ovu poruku Josef ponavlja svojoj braći i obitelji na samrtnoj postelji, na kraju Sefer Breišit:

"I Josef reče svojoj braći, evo ja ću uskoro umrijeti, 've-Elokim pakod jifkod ethem' [B-g će vas se sigurno sjetiti] i dovesti vas iz ove zemlje u zemlju koju je pod zakletvom obećao dati Avrahamu, Jichaku. ..." (50,24). [Usporedi s 48,21, 46,3-4 & Šmot 13,13-22.]

Jaakov zaključuje ovaj blagoslov s jednom posljednjom 'zagonetnom' izjavom Josefu (koja očito zahtijeva neko objašnjenje):

"I dodjeljujem ti jedno - ŠEKEM - više od tvoje braće, koje sam [ću] uzeo od Amorejaca svojim mačem i lukom" (vidi 48,22).

Komentatori raspravljaju o značenju riječi ŠEHem u ovom pasuku. Neki razumiju da Jaakov sada daje grad Šehem Josefu u nasljedstvo, no većina objašnjava da se 'šehem' u ovom pasuku odnosi na dodatni dio nasljedstva koji će Josefu biti dan NAKON osvajanja zemlje.

Prema potonjem tumačenju, ovaj konačni blagoslov tvori primjereni zaključak. Nakon što je spomenuo da će B-g jednog dana vratiti njegovo potomstvo u Erec Kanaan (ispunjavajući 'brit bein ha-btarim' - 48,21), Jaakov objašnjava da će, kada to vrijeme dođe, Josef dobiti dodatni dio u nasljedstvu zemlje, iz jednostavnog razloga što je on 'behora' - u skladu s uvodnim dijelom ovog blagoslova Josefu.

Blagoslovi osobne sudbine

Sad kad je obiteljska 'behora' dodijeljena Josefu, Jaakov saziva cijelu svoju obitelj (vidi 49,1) kako bi dao osobni blagoslov svakom od svojih sinova. Iako svaki sin prima ono što Tora opisuje kao 'braha' (vidi 49,28 / "iš ašer kevirhato beirah otam"), čini se da nisu sve te 'brahot' ono što bismo nazvali 'blagoslovom'.

Na primjer, Reuvenu je rečeno: "Nepostojan si kao voda, nećeš se više isticati..." (49,4).

Šimon i Levi su ukoreni: "Neka osobno ne budem uključen u njihovo vijećanje... Jer kad su ljuti, ubijaju ljude, a kad su zadovoljni, sakate bikove. Proklet neka je njihov gnjev..." (vidi 49,6-7, zapazite da Jakov proklinje njihov

(nastavak s 8. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Vajehi: Braha, Behira ili Behora?**

gnjev, a ne svoje sinove!).

S druge strane, Jehuda i Josef su nedvosmisleno blagoslovljeni prosperitetom i vodećom ulogom. I druga braća primaju blagoslove, iako manje obećavajuće od onih Josefa i Jehude, no ipak blagoslove, za razliku od oštre kritike koja je bačena na Šimona i Levija.

Koje je značenje ovih 'brahot'? Hoće li karakterne osobine braće unaprijed odrediti sudbinu njihovih potomaka? Odražavaju li Jaakovljevi blagoslovi načelo determinizma i negiraju li koncept 'behira hofšit' (slobodne volje)?

Moglo bi se sugerirati da Jaakov preuzima ulogu 'oca' (u svojim blagoslovima svojoj djeci) više nego ulogu 'proroka'. Objasnimo:

Kao roditelj i posljednji praotac B-žjeg posebnog naroda, Jaakov mora stopiti ciljeve sudbine svoje obitelji sa stvarnošću svog životnog iskustva. Njegovi blagoslovi stoga odražavaju potencijal koji vidi u svakom od svoje djece.

Ispunjenje životnih ciljeva zahtijeva od osobe da prepozna svoj potencijal uzimajući u obzir i svoje dobre osobine i nedostatke. Dok Jaakov prepoznaje različite snage i slabosti svoje djece, on ih blagoslivlja u skladu s njihovim individualnim sposobnostima i talentima. Iako ovi blagoslovi ne jamče nužno konačni rezultat, oni su vodič koji svakog sina može ispravno usmjeriti i pomoći mu da ostvari svoj potencijal.

Jaakov nema namjeru svojom oštrom kritikom Reuvena, Šimona i Levija dovesti do njihove krajnje osude. Umjesto toga, on se nada da će oni prepoznati svoje slabosti karaktera i raditi na njihovu poboljšanju. [Imajte na umu da Jaakov proklinje Reuvenov bijes, ali ne samog Reuvena.]

Slično tome, Jaakovljev oštar prijekor Levija kasnije se pretvara u blagoslov, budući da je Levijevo pleme kasnije preuzelo važnu vodeću poziciju (vidi Devarim 33,8-12!).

Nasuprot tome, Jehuda i Josef posjeduju potencijal vođe koji bi njihovi potomci trebali prepoznati. Međutim, ovaj blagoslov ne jamči da će svaki potomak Jehude ili Josefa kasnije postati velikan. Čak i kraljevi iz kuće Davidove moraju stalno biti svjesni svog ponašanja, kako bi bili dostojni da vrše svoju ulogu vođa (vidi Jirmijahu 22,1-5!).

[Ova nam ideja može pomoći da razumijemo većinu blagoslova

(čak i 'birkat kohanim'!). 'Braha' nije tek mistično pjevušenje koje određuje budući niz događaja, već služi kao podsjetnik osobi da nosi potencijal za postizanje određenog cilja.]

Nedvojbeno, Jakovljeve 'brahot' također sadrže dodatno proročko i metafizičko značenje. Ipak, one ne negiraju osnovno načelo 'behira hofšit' [slobode izbora].

Jedinstvo ili sklad

U konačnici, naša nam rasprava može pomoći da razumijemo temeljni razlog zašto je B-g želio da se Am Jisrael sastoji od dvanaest različitih plemena. Uostalom, ako je cilj ove nacije predstavljati JEDNOG B-g a, bilo bi logičnije da jednostavno postoji jedno pleme – i na taj način formira jedno homogeno društvo! Nadalje, zašto i dalje kroz cijeli Tanah moraju postojati nesuglasice između Josefa i Jehude?

Da bismo objasnili zašto, prisjetimo se našeg objašnjenja B-žje namjere pri odabiru posebnog naroda (nakon događaja s Migdal Bavelom). B-žja je nada bila da će ovaj poseban narod voditi svih sedamdeset nacija prema teocentričnom življenju. U tu svrhu izabran je Avraham Avinu, a u tu svrhu postojanje 'ševatim' može poslužiti kao uzor. Objasnimo zašto:

Ljudi su se, po samoj svojoj prirodi, skloni grupirati u zasebna društva, od kojih svako razvija svoj nacionalni karakter, osobnost, ciljeve i težnje. Ta se društva s vremenom razvijaju u nacije koje se povremeno mogu sukobiti oko suprotnih ciljeva ili pak surađivati na ostvarenju zajedničkih ciljeva.

Preko svog posrednika, Am Jisraela, B-g se nada da će sve nacije, iako ostaju različite, prepoznati B-žju cilj u Njegovom stvaranju čovječanstva – i stoga međusobno surađivati u postizanju tog cilja.

Kao što vidimo u Jakovljevim 'brahot' njegovim sinovima, svaki 'ševet' posjeduje svoj jedinstveni karakter i posebnost. Kombinacija svih ovih kvaliteta može se iskoristiti za opće dobro. Kao B-žji model Nacije, suradnja između 'Dvanaest Izraelovih plemena' u ispunjenju njihovih božanskih i nacionalnih ciljeva može poslužiti kao arhetip kojeg trebaju oponašati Sedamdeset nacija. Kroz skladnu suradnju i ujedinjujuću silu zajedničkog cilja (i uz pomoć nekolicine dobrih vođa), Avrahamov narod postaje 'blagoslov' svim narodima (vidi 12,1-3). Čovječanstvo tako ostvaruje svoj potencijal, a Am Jisrael ispunjava svoju od B-ga namijenjenu ulogu. ■

David Gurwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Kahol i prostirka

Balashon - Hebrew Language Detective

Za razliku od druge dvije osnovne boje, *kahol* – כחול (plava) se uopće ne pojavljuje u Tori. U stvari, jedino pojavljivanje bilo kojeg oblika korijena כחל nalazi se u Jehezkel 23,40: "כְּחֹלֶת עֵינַיִךְ" – obojila si svoje oči." Glagol כחל znači upravo to - bojenje očiju (kapaka). Nalazimo ga spomenutim u kozmetičke svrhe (to je izvor izraza כחל ובלא שרק – što znači "bez dodataka". To doslovno znači "bez šminke" i u *Ketubot* 17a, se upotrebljava kao pohvala za mladenku - ona će biti lijepa i bez šminke). Riječ מכחול – četka za bojenje, ovdje ima svoj korijen. Riječ *kol* i dalje ima značenje "kozmetičke pripreme, kao što je antimonov sulfid u prahu, koji se, posebno na Bliskom istoku, koristi da bi se potamnilo rubove kapaka."

On se također koristio i u medicinske svrhe za oči, kao što nalazimo u *Šabat* 78a. Stahl piše da arapska riječ za optičara – כחאל proizlazi iz ovog značenja te riječi.

Većina izvora koje sam pročitao (Klein, na primjer) jednostavno kažu da je boja koja se koristila za

šminkanje očiju bila plava, pa iz toga izvlačimo ime boje *kahol*. Ja nisam posve uvjeren u to. Mada ne mogu Jastrowa koristiti kao punu konkordanciju talmudske literature, niti u jednom od svojih primjera on ne identificira *kahol* - ili bilo koju od njegovih srodnih riječi - kao "plavo". Međutim, on daje nekoliko primjera gdje se *kahol* zapravo odnosi na drugu boju. On, na primjer, identificira kamen כחולין kao čir, koji je crven. On također kaže da je hebrejski naziv za kravlje vime – כחל ime dobio zbog svoje crvenkaste boje. (Steinberg također kaže da je korijen כחל povezan s – כחל za koje se svi slažu da znači "crveno" **)

Jastrow također definira kamen כחולא (*Kidušin* 12a, *Bava Batra* 4a) kao kamen crne boje. Možda je pri tome malo pristran. U *Bava Batra*, dok Rabeinu Gershon doista definira כחולא kao crnu, Raši predlaže *kahol* - koje za njega jasno znači "plavo". Ali čak i ako je Jastrow iz nekog razloga namjerno odabrao da ignorira mogućnost da כחל može značiti plavo, ima tu još puno otvo-

renih pitanja. Moje mišljenje? Mislim da je כחל vjerojatno prvobitno značilo samo "bojiti", a kasnije - barem u Rašijevo vrijeme - *kahol* je u potpunosti značilo plavo.

Jedna zanimljiva etnogeneza koja dolazi od ove riječi je ona o našoj riječi alkohol. Klein piše:

Arab. *alkohl*, vulgarni način izražavanja *alkuhl*, od *al* (= određeni član) i *kohl*, odn. *kuhl* (= antimon koji se koristi za oslikavanje kapaka), koji je povezan s hebrejskim כחל (= on je *obojao* oči antimonom). Njegov današnji smisao riječi ("visoko pročišćena žestoka alkoholna pića") je nastao zbog sličnosti s prikladnošću ovog praha.

Drugi kažu da je proces proizvodnje šminke sličan proizvodnji alko-

(nastavak s 10. stranice) **David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik Kahol i prostirka**

hola – pa mu otuda i ime.

Prema Rosenthalu, u suvremenom izraelskom slengu, *k'holim* (plavci) se odnosi na policajce ili vojnike u zrakoplovstvu - na temelju plave boje njihovih uniformi.

**** Nakon objavljivanja ovog posta, pronašao sam jedan važan izvor koji se ne slaže s time. Ramban na Berešit 49,12 kaže da כחליי znači kahol, a ne crveno. Međutim, ne čini se da je on mislio na "plavo", nego na "tamno". Za više informacija, pogledajte Daat Mikra na taj redak. Tu je i zanimljivo arheološko otkriće u vezi krčaga iz vremena Prvog hrama u kojem se držalo: "vino kahol". (Sliku možete naći u Daat Mikra).**

prostirka

Postoji li veza između "prostirke" i "madraca"? Pa, njihove su etimologije potpuno različite, ali oboje dolazi iz semitskih izvora. Pogledajmo

pozadinu engleske riječi za prostirku: "*mat*".

Iz Online Etymology Dictionary (Online etimološkog rječnika):

st.e. *matte*, od l.l. *matta* "prostirka načinjena od trske" (4c.), vjerojatno iz punskog ili feničanski (usp. heb. *mita* "krevet, kauč")

Makar mi možda ne povežujemo *mita* מיטה s "*mat*", prostirkom, smisao naziva "*mat*" zapravo je više očuvao izvorni smisao nego li ga je očuvao "krevet".

Riječ *mita*, prema Kleinu je:

Od נטה (= raširiti, nagnuti, presavinuti). Za razvoj smisla, usporedite grčki *kline* (= krevet), koji je povezan s *klinein* (= koji uzrokuje nagib, kosinu, naginjanje).

(Dvije engleske riječi koje su povezane sa svakom od ovih grčkih su klinika i nagib).

Stahl ističe da je biblijski *mita* deka

ili tepih koji je raširen na podu - "prostirka". Razlika između starinskog *mita* i današnjeg *mita* može se vidjeti u talmudskom običaju tugovanja כפיית המיטה – "preokretanja kreveta". Kasnije halahički izvori kažu da taj žalobni običaj više ne držimo jer je naš *mita* drugačiji – puno je lakše preokrenuti prostirku nego li krevet.

Mita je u talmudsko doba razvila značenje "obitelji, potomstva" – kao prilikom opisa Jaakova – מטתו שלמה – *mitato šleima*, "njegov (bračni) krevet bio je savršen", tj. "sva su njegova djeca bila pravednici".

Iz korijena נטה dobili smo još dvije riječi koje se pišu jednako kao i *mita* (kad se piše bez *jod*, kao što je to pisano u Tanahu). Riječ מטה može značiti *mata* – "prema dolje, dolje" i *mate* – "štap, palica, motka".

Na osnovu ove zbrke (izvorni tekst nije imao samoglasnika), postoje različiti načini čitanja Berešit 47,31. U masoretskom tekstu stoji אל רש המטה – "*al roš hamita*" – "na čeonom dijelu kreveta". Međutim, Septuaginta to prevodi kao "iznad glave njegova štapa" – drugim riječima "*al roš hamate*".■

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarjag – 613 zapovijedi

U parši Vajehi ne pojavljuje se niti jedna od 613 micvos, pa ćemo nastaviti s razmatranjem općih principa.

Rambamov četvrti princip: Zapovijedi koje se odnose na micvos kao cjelinu nisu micvos

Kratak pregled 14 pravila kojima se Maimonides koristio kao kriterijima pri sastavljanju svog popisa 613 micvos

Mama i tata navečer izlaze van, pa tokom dana svom sinu daju upute. U 10 sati kažu junioru: "Nema tulumarenja." U podne mu kažu: "Ne otvaraj vrata nepoznatima." U 4 popodne mu kažu: "U ponoć imaju biti ugašena sva svjetla." Kad odlaze, kažu: "Napravi sve što smo ti rekli." Koliko su pravila mama i tata dali junioru? Tri: nema tulumarenja, ne otvaraj vrata nepoznatima i ugasi svjetla u ponoć. "Napravi sve što smo ti rekli" nije zasebno pravilo.

Micva je zapovijed da se nešto učini (jede maces na seder večeri, puše u šofar na Roš hašana, itd.) ili da se nešto ne čini (da se ne nosi odjeća koja ima šaatnez, da se ne ženi vlastitom pomajkom, itd.). *Micva* po svojoj definiciji ima konkretnu uputu. Općenita zapovijed da činimo kako nam je bilo naloženo sama po sebi ne čini jednu od 613 *micvos*.

Tora nam mnogo puta nalaže da slijedimo *micvos* ili da ne skrećemo od onoga što nam je B-g zapovjedio. Rambam daje niz primjera, poput, "sve što sam vam rekao imate držati" (Izl 23,13) i "držat ćete Moje zakone" (Lev 19,19).

Kao i kod ostalih principa, Rambam ukazuje na to da su neki raniji kompilatori načinili pogreške i uključivali općenite zapovijedi u zbroj zapovijedi. Konkretno, ubrajali su početne riječi *parše Kedošim*: "Bit ćete sveti" (Lev 19,2). To samo po sebi nije zapovijed, veli Rambam, već zapravo podsjetnik da držimo *micvos*. Kako ćemo sebe učiniti svetima? Odvajajući se od svega onoga na što nas je B-g upozorio. Rambam citira niz potpora za ovaj stav, uključujući i tvrdnju iz Sifre koja izričito kaže da se "bit ćete sveti" odnosi na svetost (od držanja) *micvos*.

I stoga, zapovijed da budemo sveti nije *micva* po sebi. Poput zapovijedi da držimo sve zakone ili da se ne buni-
mo protiv njih, to je kategorija koja obuhvaća sve, koja uključuje *micvos* u cjelini. Ona se ne ubraja zasebno kao dodatak na njih budući da sama po sebi ne iziskuje neki poseban čin. ■

Sotef Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Negativne zapovijedi

152. Negativna je zapovijed ništa ne jesti niti piti na Jom kipur

kao što Pismo kaže, *Jer koja god duša bila da se ne podvrgne mučenju... ta će duša biti odsječena* (Va-jikra 23,29). Ako bilo tko jede na Jom kipur, čak i [količinu obujma velike datulje, koja je] manje od mjere veličine jajeta hrane podobne ljudskoj prehrani, on zaslužuje *karet* [bogomdani prestanka postojanja]; a ako je to bilo nehotice, on ima obavezu prinijeti *hatat* (žrtvu za grijeh); i sva hrana koja je pojedena broji se zajedno u zbroj ove minimalne količine. Ako osoba popije tekućine podesne za ljudsku uporabu, dovoljno da

si napuni obraze, što je količina manja od *r'vi'it* (četvrtina *loga*) za prosječnu osobu, on zaslužuje *karet*; i sve se tekućine broje zajedno u zbroj ove minimalne količine. Manje količine od ovih ovdje navedenih zabranjene su po zakonu Tore, no one ne donose kaznu *kareta*. Međutim, grešnika treba išibati bičevanjem zbog neposlušnosti. Po zakonu učenjaka i sljedeće je zabranjeno na Jom kipur: pranje, nanošenje ulja na kožu, nošenje kožne obuće, i bračna intimnost. Za ovo, ako je to osoba prekršila, treba je povrgnuti bičevanju zbog neposlušnosti.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svakom trenutku, kako za muškarca tako i za ženu. ■

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserles iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravorekne koje se drže aškenaski Židovi.

Dio II: Jore De'a

Poglavlje 7a - Apsorbiranje

Ako zabranjena hrana (ili predmet koji je apsorbirao zabranjenu hranu u protekla 24 sata) dođe u dodir, makar samo na trenutak, s vrućom tekućinom u posudi koja je bila na vatri ili dođe u doticaj sa slanom tekućinom na 18 minuta ili s bilo kojom tekućinom na 24 sati, dozvoljena hrana koja je bila u dodiru s tekućinom navedeni vremenski period, postaje zabranjena, osim ako zabranjeni sastojci ne čine manje od 1/60 ukupne količine (69,1.9.11.15. 18; 70,6; 98,4; 104,1-2; 105,1-3). Kada se procjenjuje 1/60 u obzir se uzima samo hrana koja se nalazi ispod površine tekućine (vidi 94,1; 98,4; 99,1. 4.; 105,1). Ako posuđe nije bilo na vatri, ali vreli sastojak izađe iz takve posude (vidi 68,10-11.13.15.), mora se odstraniti vanjska površina mjesta dopuštene hrane koje je došlo u dodir s tekućinom (105,3). Čak i ako su dijelovi hrane vreli, ukoliko ne dolaze iz posuda koje su bile na vatri, i tekućina nije slana (vidi 69,9 i 91,7), i dopuštena hrana je u njoj stajala manje od 24 sata, potrebno je hranu samo isprati i tekućina je dopuštena (91,1-4; 105,2-3). Ova i sljedeća pravila vrijede i za kontakt između mliječnih i mesnih proizvoda (87,10; 91,4-6; vidi 92,1.4-6). U vezi apsorpcije iz zabranjenog jajeta koje je još uvijek u ljusci vidi 86,5-6.

Ako se sastojci nalaze blizu vatre i vreli su, ali nisu u doticaju s tekućinom, a predmet koji je apsorbirao zabranjenu hranu dodiruje dopuštenu hranu, ona postaje zabranjena, osim ako je zabranjenih sastojaka manje od 1/60 ukupne količine; a isto vrijedi i ako je zabranjena hrana vrste koja ponekad sadrži masnoće, a dodiruje dopuštenu hranu, čak i ako se zabranjena hrana apsorbirala u drugu hranu; ali ako je zabranjena hrana vrste koja nikada ne sadrži masnoće, mjesta na kojima je dotaknula dopuštenu hranu treba ukloniti samo prst širine, i to se mora učiniti u svakom slučaju kada su mjesta na kojima je došlo do dodira poznata (vidi 68,4.9.; 105, 4-5.7-8.). Ako sastojci nisu blizu vatre, a doda se vrući sastojak koji je bio na vatri, jedino je potrebno oguliti mjesta na kojima je dopuštena hrana došla u dodir sa zabranjenim sastojkom (68, 10-11.15; 92,7; 94,8, 105,6). Ako nijedan od sastojaka nije bio na vatri potrebno je samo oprati, a ako su sastojci suhi nije potrebno učiniti ništa (91,1-4).

Ako sastojci nisu u blizini vatre, ali je zabranjeni sastojak hrane jako slan (vidi 69,8; 70,6), i nije sasvim suh (vidi 91,5; 95,7), mjesta na kojima ih dopušteni sastojak dotakne, makar i na trenutak (vidi 69,8.18.; 70,6; 105,1) mora se oguliti; a ako je zabranjena vrsta hrana koja ponekad sadrži masnoću, dopuštena hrana koja je dodiruje postaje zabranjena, osim ako zabranjenog sastojka nije manje od 1/60 ukupne količine, i isto se tako treba oguliti ako je mjesto na kojem su se dotakli poznato (64,16.20.; 65,1; 69,9.16.18.20.; 70,1-4; 72,2; 105,9-11). Sol uzrokuje apsorpciju čak i u predmet (vidi 69, 16-17), ali ne izvlači zabranjenu hranu koja je apsorbirana u predmetu (69,16; 70,2; 105,12-13). Ako je zabranjena hrana meso iz kojega sol izvlači krv, a sol također izvlači sokove iz dopuštene hrane ili se dopuštena hrana nalazi na vrhu, ona ne apsorbira krv i samo je treba oprati (70,1 -4); ili ako je dopuštena hrana meso koje još uvijek sadrži krv, sva krv koju ona apsorbira na taj način

može se izvući zajedno s njenom vlastitom krvlju, mada se druga krv koju ona apsorbira ne može (69,2; 70,2.6; 72,2). Slično tome, krv koju vatra izvuče iz mesa ne apsorbira se u drugo meso koje je u blizini vatre, no druga krv da (69,4.20.; 76,1-2; 77,1).■

Rabbi Shmuel Rabinowitz:

Različiti, ali komplementarni

U ovoj jedinoj odjeljku Tore, Vajehi, kojom završava Knjiga Postanka, slušamo Jaakova kako blagoslivlja svoje sinove dok oni stoje oko njegove postelje na kraju njegovih dana. Jaakov svakom sinu ostavlja blagoslov i svrhu. Od svakog će sina nastati pleme, a dvanaest će plemena zajedno činiti narod. Jakovljeve su riječi oblikovale narod i odredile različita plemena kao mozaik sastavljen od dijelova koji su međusobno razlikuju, ali se nadopunjuju i zajedno tvore jednu veliku sliku.

Dva su plemena – Jisakar i Zebulun – od Jakova primila povezane i komplementarne blagoslove. Zebulun je blagoslovljen vještinom pomorske trgovine: "Zebulun će stanovati na obali morskoj; on [će biti] kod pristaništa brodova, i među će mu biti do Sidona" (Postanak 49, 13). A Jisakar je blagoslovljen sposobnošću podnošenja teških tereta: "Jisakar je snažan magarac, leži među ogradama... i pognuo je rame svoje da ponese [teret]..." (Isto, 14–15). Naši su učenjaci objasnili da se ovdje ne radi o fizičkom teretu, već o duhovnom, o nošenju jarma Tore: "...jer bi se Zebulun bavio trgovinom i osiguravao hranu za pleme Jisakar, a oni (pleme Jisakar) bi se bavili (izučavanjem) Tore" (Raši). To znači da bi Zebulun uzdržavao Jiskara koji je svoj život posvetio poučavanju Tore.

Ovo traži objašnjenje budući da znamo da osoba ne može platiti drugome da umjesto nje vrši zapo-

vijedi. Možete li zamisliti da netko plati svom prijatelju da si za njega stavi tefilin, ili da umjesto njega učini kiduš za Šabat? Naravno da ne. Pa zašto Tora uči drugačije? Zašto je dovoljno da pleme Zebulun uzdržava pleme Jisakar? Nadalje, budući da se od svake osobe traži učenje Tore kako bi oblikovala svoju osobnost, kako bi pleme Zebulun moglo biti izuzeto od toga?

Zapravo, učenjaci nisu ovime htjeli reći da je pleme Zebulun izuzeto od zapovijedi učenja Tore. Poput svakog Židova, i oni su morali svaki dan učiti Toru. Židov ne može živjeti duhovni život s B-gom u središtu bez učenja Tore. Toru učimo ne samo zato što nam je to zapovjedbano, već i zato što smo svjesni njene iznimne moći da promijeni i popravi naše puteve. Čak je i pleme Zebulun učilo Toru.

Ali postoji još jedna dimenzija učenja Tore koja je nacionalna, a ne osobna. Osim pojedinaca koji uče Toru, cijeli narod ima nacionalnu obvezu učiti Toru i odgajati ljude koji će služiti kao intelektualni sloj štovatelja B-ga, učitelja halahe (židovskog zakona) i duhovnih vođa.

To je zapovijed cijelog naroda. Svaki Židov mora je ispuniti, bilo da posveti svoj život učenju i poučavanju Tore, bilo da uzdržava nekoga tko uči Toru za dobrobit cijelog naroda.

Nacionalnu misiju ne može izvršiti cijeli narod. Svaka osoba ima različite i jedinstvene talente i nema razloga očekivati da će svi izvršavati identične zadaće. Svaki Židov radi svoj posao, onaj koji odgovara njegovim talentima i sposobnostima, i zajedno – kada svaka osoba da sve od sebe da ispuni svoju osobnu ulogu – stvaramo narod na temeljima Tore.

Kada se ne očekuje da se svi ponašaju na identičan način, smanjuju se i društvene napetosti. Svaka grupa, svako pleme i svaka osoba razumije da ono što je posao jedne osobe nije nužno posao druge osobe. Moja zadaća nije njegova, stoga nema razloga da budem ljut na nekoga tko se predano posvećuje svojoj vlastitoj zadaći. Dvanaest je plemena bilo međusobno različito. Od njih se nije očekivalo da budu slični, a kamoli identični. Ali se od svih tražilo da slijede put Tore, put B-ga, da žive životom ljubavi i pravednosti. Kada se to razumije, onda može biti ljubavi i solidarnosti, pri čemu svako pleme i svaka skupina daje svoj jedinstveni doprinos izgradnji čitavog naroda.■

Pisac je rabin Zapadnog zida i svetih mjesta.

Rabbi Mordechai Kamenetzky:

Ustani i predaj

Ovaj tjedan završava Knjiga Brešis. Jaakov (Jakov) je pozvao svog sina Josefa (Josipa) i razgovarao s njim o posljednjim pripremama. Zatražio je da ga se preveze u Hevron i da bude sahranjen u istoj špilji kao njegovi otac, majka, djed i baka. Josef se vratio kući i dogodilo se nešto posve neočekivano. Jaakov se razbolio. On je prvi čovjek za kojeg Tora bilježi da se razbolio. Josefa su obavijestili o tome i on je požurio do očevog kreveta. Tora nam kaže da, kada su najavili Josefa, "Izrael (Jaakov) je sakupio snagu i sjeo na krevet" (Postanak 48:2). Josef ulazi u sobu i Jaakov mu počne prepričavati važne događaje iz svog života. Jaakov je govorio o svojim božanskim objavama i blagoslovima koje mu je Svemogući udijelio. Razgovarao je o Rahelinoj smrti i objasnio zašto ju je pokopao u Betlehemu, a ne u Hebronu. Zatim je Jakov na jedinstven način blagoslovio djecu svog voljenog sina Josefa. On određuje Josefov djecu kao *švatim* (plemena) s jednakim pravima i nasljedstvom kakve imaju i njegovi drugi sinovi.

Jedan dio ove epizode zahtijeva pojašnjenje. Tora je obično škrta na detaljima. Zašto nam onda Tora kaže da je, kada je Josef ušao, Jakov skupio snage i sjeo u krevet? Zašto je to značajno? Koga zanima je li sjedio ili ležao? Ako je mogao sjediti, zašto ne bi? A ako mu je bilo jako teško sjesti, zašto je to učinio? I nije li ono što je Jakov rekao važnije od onoga kako je to rekao?

Raši objašnjava da nas ovaj naizgled dodatni detalj nečemu uči.

Otac čiji je sin došao na vlast mora iskazati poštovanje. Možda je Jaakovu bilo prilično teško sjesti, ali to je bilo važno. Čovjek mora iskazati poštovanje prema kraljevskoj osobi, čak i ako je to njegovo vlastito dijete koje je došlo na vlast. Želio bih proanalizirati ovaj događaj iz drugog kuta.

Američki povjesničar Paul F. Boller Jr. pripovijeda sljedeću priču: U podne 1. siječnja 1863. konačni nacrt Proglasa o oslobođenju robova stavljen je pred Abrahama Lincolna. Intenzivno je gledao u njega dok je ležao pred njim na njegovom stolu. Podigao je pero da ga potpiše i taman kad je trebao umočiti pero u tintu, zastao je i spustio ruku. Napravio je stanku, zatvorio oči i ponovno započeo postupak. Odlučno je podigao pero, umočio ga u tintu i spustio ga. S ozbiljnim izrazom lica obratio se državnom tajniku Williamu N. Sewardu i rekao: "Ruke mi se tresu od devet sati jutros. Desna mi je ruka gotovo paralizirana. Ako ikada uđem u povijest, to će biti zbog ovog dokumenta. Cijeli ja sam

u njemu. Međutim, ako mi ruka zadrhti dok potpisujem ovu proklamaciju, tko god je bude pregledavao, reći će poslije: 'On je oklijevao'."

Nakon toga, predsjednik je skupio snagu, umočio pero u tintu i polako, ali odlučno se potpisao savršenim rukopisom – Abraham Lincoln.

Ležeći na samrtnoj postelji, Jaakov Avinu trebao je izvršiti čin bez presedana. Trebao je dodijeliti titulu *švatim*, plemena, svojim unucima Efrajimu i Menašeu. To je bila čast dodijeljena samo njegovoj vlastitoj djeci. Zatim ih je blagoslovio riječima koje su trebale postati obilježje očinskih blagoslova za naraštaje koji dolaze. "Po vama će (djeca) Izraela blagoslivljati svoju djecu – Neka te B-g učini poput Efrajima i Menašea. Takva će biti vaša djeca."

To nisu bili blagoslovi koji su se mogli udijeliti u ležećem položaju. Koliko god slab bio, Jaakov je znao da budućnost dvaju mladih plemena leži u snazi njegovog blagoslova. On g ne bi udijelio ležeći. Jaakov Avinu je znao da bi se svaki znak slabosti koji bi pokazao prenoseći tu najvažniju poruku prepoznavao zauvijek. Skupio je snagu i sjeo kako bi udijelio taj blagoslov koji će trajati vječno. Izvršenje velikih djela zahtijeva veliku snagu i hrabrost. Naš praotac Jaakov znao je da, baš kao što postoje stvari koje se ne mogu prihvatiti ležeći, postoje i mnoge stvari, konkretno veličina i blagoslov, koje se ne mogu dati ležeći.

Gut šabes ■

Rabbi Lord Jonathan Sacks:

Što je potrebno za oprostjenje

Josip oprašta. To je, kako sam već govorio, povijesna točka preokreta. Jer to je u literaturi prvi zabilježeni slučaj opraštanja.

Ovdje je važno napraviti razliku između opraštanja, koje je karakteristično za judeo-kršćansku tradiciju, i umirenja gnjeva, koje je univerzalno za sve ljude. Ljudi konstantno povređuju druge, koji zatim postaju ljuti, ozlojeđeni i uvrijeđeni. Ako onaj koji je nanio povredu ne odvraća njihov gnjev, oni će se osvetiti.

Osveta je jedan od načina obnove društvenog poretka, ali to je vrlo skup i opasan način jer može dovesti do kruga osвете kojoj nema kraja. Netko iz moje obitelji povrijedi nekog iz tvoje obitelji (sjetite se Montaguesa i Capuleta, ili Corleonea i Tattagliasa), pa se onda netko iz tvoje obitelji osveti, a netko iz moje obitelji mora se osvetiti u ime obiteljske časti i tako to ide, ponekad generacijama. Cijena je često tako visoka da je u svačijem interesu prekinuti taj krug. To je univerzalno, postoji u svim ljudskim skupinama.

Općeniti način završavanja takve vrste konflikta jest ono što su stari Grci zvali *sungnome*, što se često prevodi kao "oprostjenje", no zapravo znači nešto poput umirenja gnjeva, voljnost da se prihvati isprika ili da se dâ oprost. Krajnji rezultat je da se žrtva odriče osвете. Onaj tko je nanio povredu ne kaje se. Umjesto toga on daje neku molbu kako bi ublažio gnjev: Nisam si mogao pomoći, nije tako strašno, to je ljudska priroda, ponijelo me. Osim toga, on mora riječima ili govorom tijela pokazati neku vrstu poniznosti ili pokornosti.

Jedan klasičan primjer iz Tore je Jakovljevo ponašanje prema Ezavu

kad se ponovno susreću nakon više od 20 godina, tokom kojih je Jakov bio kod Labana. On je znao da je povrijedio Ezava i da je Ezav objavio svoju namjeru da mu se osveti nakon što njihov otac Izak umre. Zato je Jakov najprije pobjegao. Kada su se ponovno susreli, Jakov nije spominjao prijašnji incident. Ali pokušao je umiriti Ezava šaljući mu ogroman dar i klanjajući se pred njim sedam puta, nazivajući ga 'gospodarom', a sebe 'slugom'. Ezav, sa svoje strane, nije spominjao raniju epizodu, možda zato što ju je zaboravio, možda zato što ga to više nije boljelo, ili možda zato što ga je smekšala Jakovljeva pokora. To nije bilo kajanje i oprostjenje, nego pokoravanje i umirenje.

Judaizam, po prvi puta u povijesti - predstavlja etiku krivnje umjesto sramote

Ono što Josip čini u odnosu na svoju braću je drugačije. Kad im se prvi puta otkriva, on kaže, "A sada, nemojte se uznemirivati i prekora-

vati se što ste me ovamo prodali, jer B-g je onaj koji me pred vama poslao" (Postanak 45,5). To zvuči kao oprostjenje, ali, kao što razjašnjava ovotjedna parša, nije nužno tako. Riječ 'oprostjenje' se ne koristi. I braća su mogla zaključiti da im se, kao u slučaju Ezava, Josip planira osvetiti, ali ne za vrijeme života njihovog oca. To je ono što je izazvalo dramu na kraju ovotjedne parše:

"Kad su Josipova braća vidjela da im je otac umro, rekoše: 'Što ako je Josip na nas ljut i pokuša nam uzvratiti za sve zlo koje smo mu nani-jeli?' Stoga poruče Josipu ovako: 'Pred svoju smrt tvoj je otac naredio: Ovako recite Josipu: Oprosti braći svojoj zlo i grijeh što su onako okrutno postupili prema tebi. Oprosti, dakle, uvredu slugama B-ga svoga oca!'" (Postanak 50,15-17)

Ovo je bio Josipov odgovor:

"Josip im odvrati: 'Ne bojte se! Ta zar sam ja namjesto B-ga! Osim toga, iako ste mi vi namjeravali nauditi, B-g je to bio okrenuo na dobro: da učini što se danas zbiva - da spasi život velikom narodu. Zato se ne bojte! Ja ću se brinuti za vas i za

(nastavak s 16. stranice) **Rabbi Lord Jonathan Sacks: Što je potrebno za oprostjenje**

vašu djecu.' Tako ih je smirio ljubaznim riječima." (Postanak 50,19-21)

To je oprostjenje. Josip ne koristi tu riječ, ali jasno daje do znanja da je odbacio svaku pomisao o osveti. Što se to događa ovdje i zašto se to nije događalo u drugim kulturama? To je jedna od najfascinantnijih stvari u judaizmu i ono što na kraju stvara toliku promjenu u svijetu.

Zapazite što se sve moralo dogoditi da bi se izrodilo oprostjenje. Najprije, Josip je provodio svoj plan, skrivajući svoj identitet, kako bi bio siguran da su njegova braća sposobna pokajati se. To se dogodilo prilikom njihovog prvog susreta u Egiptu, kada ih je on optužio da su špijuni, a oni su u njegovoj prisutnosti rekli – ne znajući da ih on može razumjeti – "Stiže nas kazna zbog našega brata, gledali smo njegovu muku dok nas je molio za milost, ali ga nismo uslišali. Stoga nas je snašla ova nevolja" (Postanak 42,21). Oni su znali da su učinili krivo. Priznali su svoju krivnju.

Zatim je Josip isplanirao test kojim će provjeriti da li se Juda, brat koji je prvi predložio da ga prodaju u ropstvo, zaista promijenio. Lažno optuživši Benjamina htio ga je uzeti za roba, no Juda je intervenirao i ponudio se da on bude rob umjesto njega kako bi Benjamin bio oslobođen. To je ono što mudraci i Majmonides definiraju kao potpuno pokajanje, što znači da si se promijenio toliko da si sada drugačija osoba. Ta dva elementa pokazuju promjenu kod braće tako da se njima, grešnicima, može oprostiti.

I kod Josipa se također dogodila promjena. On je preoblikovao svoj život, tako da cijela priča o njegovom odnosu s braćom pada u drugi plan pred dramom B-žje providnosti koja se još uvijek otkriva. Kao što

je rekao: "Vi ste mi htjeli učiniti zlo, ali B-g je to namijenio za dobro." To je ono što je žrtvi, Josipu, omogućilo da oprost.

Međutim, to su sve detalji. Ono što je apsolutno temeljno jest ono što judaizam predstavlja, po prvi puta u povijesti – radije etiku krivnje nego sramotu. Postoji razlika između tradicijski orijentiranih kultura i – onoga što je inicirano pozivom Abrahamu – kultura koje su orijentirane prema unutra. Pojedinci iz tradicijski orijentirane kulture osjećaju sramotu kada prekrše pravila. Oni koji su orijentirani prema unutra, osjećaju krivnju.

U kulturama krivnje, postoji temeljna razlika između osobe i njenih djela. Djelo je bilo krivo, a ne osoba

Postoji također razlika između kulture oka i kulture uha. Vizualne kulture gotovo su uvijek kulture sramote. Sramota je ono što osjećaš kada zamišljaš da drugi ljudi vide ono što činiš. Prvi instinkt koji donosi osjećaj sramote jest pokušaj da se sakriješ ili želja da budeš nevidljiv. Međutim, u kulturi slušanja, moral je predstavljen unutarnjim glasom, glasom od kojeg se ne možeš sakriti čak ni da si nevidljiv svijetu.

Ključna razlika jest da je u kulturama sramote, pogreška poput mrlje na osobi. Stoga jedini način da se to popravi jest da se mrlja nekako prekrije. To se može učiniti tako da žrtvu umiriš pa ona zapravo 'zažmiri' na ono što si učinio. Na taj način je ljutnja, ozlojeđenost i želja za os-

vetom umirena.

Međutim, u kulturama krivnje, postoji temeljna razlika između osobe i njenih djela. Djelo je bilo krivo, ne osoba. To je ono što oprostjenje čini mogućim. Opraštam ti jer, kad si priznao svoju krivicu, izrazio svoje žaljenje i učinio sve što možeš da nadoknađiš štetu, osobito kad vidim da kad se nađeš u prilici da ponoviš istu grešku (kao Juda) nisi to učinio jer si se promijenio, tada vidim da si se udaljio od svojih djela. Oprostjenje znači da ja potvrđujem tvoju vrijednost kao osobe, unatoč činjenici da oboje znamo da je tvoje djelo bilo krivo.

Oprostjenje postoji u kulturama pravednosti i krivnje. Ono ne postoji u kulturama časti i srama, poput kulture stare Grčke i Rima.

Moderna kultura Zapada, iako ju sekularisti često smatraju moralno superiornijom od hebrejske Biblije, zapravo je povratak na pretkršćansku Grčku i Rim. Zato su danas ljudi koje se uhvati u zlodjelu javno osramoćeni. Primjera ne nedostaje: njima obiluju svakodnevne vijesti. U kulturi sramote, glavna je stvar da se ne otkrije što si učinio jer ako se otkrije, nema povratka. U kulturi oprostjenja za to nema mjesta.

Zato je judaizam vječna alternativa. Ono što vrijedi nije vanjski izgled, već unutarnji glas. I kad učinimo pogrešku, a svi ih činimo, postoji put prema naprijed: priznati, izraziti žaljenje, pokajati se, nadoknaditi štetu i, poput Jude, promijeniti se. Znati da je, bez obzira na naše pogrešne postupke, "duša koju si mi dao čista," i ako dovoljno radimo na sebi, može nam biti oprosteno – to je nasljeđe kulture milosti i nade. A to je ideja koja mijenja život.

Šabat šalom.■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Berel Wein:

Prošlost i budućnost

Era praotaca i pramajki židovskog naroda završava s ovotjednim čitanjem Tore. Ponekad jedan naraštaj prođe, a da ga uopće ne zapazimo. No, ponekad čak i obični promatrač pozornice svijeta shvati da je staro doba završilo i da započinje novo. Smrt Jakova i njegove djece, u čitavom naraštaju 70 duša koje su sišle u Egipat, primijetili su i njihovi potomci, kao i egipatska vlast i narod.

Dobročinstvo pruženo Jakovu i njegovoj obitelji - iako je to bilo zbog Josipa i njegovog čina spašavanja Egipta od gladi - došlo je kraju. Tora ne objašnjava tu promjenu u stavovima, osim što spominje drevnu antisemitsku laž, da ima previše Židova i da su previše utjecajni i nelojalni. Ovaj će se izgovor upotrijebiti za porobljavanje židovskog naroda i njegov progon.

U povijesti se stvari ponekad kreću polagano iz jedne generacije u drugu, dok u neka druga vremena one idu brzim i neugodnim tem-

pom. Završavajući knjigu Berešit sa smrću Jakova i Josipa, Tora nas priprema za sljedeću knjigu koja će pokazati židovski narod u potpuno drugačijoj situaciji. Posebno je zanimljivo što Tora ovu priču o kraju jedne ere naziva riječju koja označava život. Život se uvijek vidi kao novi početak i bez obzira do kakvih promjena okolnosti može doći, Jakov i njegovi potomci će nastaviti živjeti.

Židovstvo propovijeda pogled na život koji je usmjeren na budućnost te pozitivno prihvaćanje stanja u kojem se čovjek nalazi

Jakovu se ispunila želja i pokopan je sa svojim precima u zemlji Izraelovoj. Međutim, kada je došlo vrijeme da Josip bude pokopan, očito je da mu faraon i egipatski narod neće dopustiti, čak ni mrtvom, da

napusti granice njihove zemlje. Ali Josip ima strategiju za koju zna da će nadživjeti odredbe i politiku bilo kojeg faraona Egipta. On je svoje potomke zakleo svečanom zakletvom da će uzeti njegovo tijelo iz zapечаćenog lijesa u rijeci Nil i vratiti ga u dom židovskog naroda, zemlju Izrael.

Josip je uvjeren da će ova zakletva i sjećanje na nju u psihi židovskog naroda biti dovoljni tako da će se čak stoljećima kasnije oni pobrinuti da se njegovo tijelo izvuče iz egipatskog izgnanstva i ponovno bude pokopano u zemlji njegovih očeva, zemlji židovske neprolaznosti. Nakon naraštaja ropstva, idolopoklonstva i zaborava, židovski će narod biti izbačen. Kad se to dogodi, oni će se prisjetiti starih zakletvi koje su na sebe preuzeli, da će zajedno sa sobom odvesti i Josipa i dovesti ga u zemlju Izraelovu. Ovo je paradigma, primjer čitave židovske povijesti i života. Čak i nakon stoljeća izgnanstva, nakon trenutaka strašne zaboravnosti i zbunjenosti, židovski

(nastavak s 18. stranice) **Rabbi Berel Wein: Prošlost i budućnost**

se narod nekako sjetio gdje je njihov pravi dom, gdje će, unatoč svemu, postići velika i silna postignuća. To je razlog zašto ova sveta knjiga opisuje sâm život.

Židovstvo propovijeda pogled na život usmjeren na budućnost te pozitivno prihvaćanje stanja u kojem se čovjek nalazi. Ono također potiče, zapravo zapovijeda, da iako se trebamo usredotočiti na budućnost, nikada ne smijemo zaboraviti prošlost. Jer ono što se u prošlosti dogodilo u velikoj mjeri oblikuje našu budućnost i na nju vrši veliki utjecaj.

Velik dio našeg društva danas je isključivo zapleten u sadašnjicu i slabo se sjeća prošlosti i vizije onoga kako bi budućnost trebala izgledati, ili, zapravo, kako će izgledati. Život je prolazan i gotovo da nema načina kako da se držimo sadašnjosti. Velik dio frustracije i napetosti koja postoji u suvremenom društvu proizlazi iz činjenice da uvijek pokušavamo pobjedu izvojevati u sadašnjosti, a ona nam izmiče. Sadašnjost je treptaj oka, lahor trenutka. U životu ne može postojati svrha ako je on samo traganje za sadašnjim, njegovom lagodnošću i izmaštanim radostima.

Jedno od izvanrednih postignuća židovskog naroda tijekom njegove duge povijesti bilo je to što on nikada nije odustao od sna o budućnosti, dok se istodobno uvijek sjećao i obilježavao prošlosti. U stvari, sadašnjost su uvijek oblikovale i formirale uspomene iz prošlosti i vizije

budućnosti. To je postalo smjernica židovskog života i postignuća.

I to ne vrijedi isključivo za židovsko društvo, već je to, podjednako tako, bilo osnova židovskog obiteljskog života i individualnog postignuća. U židovskoj obitelji mi se uvijek sjećamo onih koji su bili prije nas, i pokušavamo oponašati njihove dobre osobine i postignuća. Istodobno, koncentriramo se na našu budućnost, na našu djecu, naše narastaje i društvo u cjelini.

Nije dopušteno sebi reći da je zbog prošlih grešaka, bez obzira koliko ozbiljne one bile, sve izgubljeno

Neprestano si postavljamo važna pitanja. Kako moja obitelj stoji u odnosu na moje pretke, i kako želim da moja obitelj i moja ostavština u budućnosti izgledaju. Ta dva pitanja oblikuju naše ponašanje u sadašnjosti. Uvijek sam govorio, napola u šali, da otkako sam postao djed, počeo sam paziti kako se ponašam jer želim da moji unuci budu ponosni na mene. Ali to je kliše. Mi želimo da se oni koji dolaze poslije nas mogu s ponosom osvrnuti na naše živote. To je naš put do besmrtnosti i vječnosti.

Židovstvo je bilo i jest potpuno obiteljski orijentirana vjera i sustav vrijednosti. I ta bi ideja stoga trebala oblikovati našu budućnost. Možda

bi u sadašnjosti bilo lagodnije ostati neopterećen obitelji i djecom i svime što to podrazumijeva, ali samo letimičan pogled na budućnost pokazat će nam da je to jedini način na koji istinski možemo osigurati kontinuitet židovskog naroda i židovstva. Sve ovisi o osnivanju obitelji i prožimanju obitelji neprolaznim vrijednostima Tore.

Sjećanje na prošlost često je bolno i uznemirujuće. To se posebno odnosi na naše osobne živote. Svi smo mi napravili pogreške, i riječima i fizički, i postoji mnogo toga na što nismo osobito ponosni. Obično takve misli potisnemo u svoju podsvijest kako bismo nastavili živjeti i poboljšavati se. Nema nikakve koristi od razmišljanja o prošlosti. Jedino što možemo učiniti je kajati se zbog naših pogrešaka, izvući pouku iz njih i paziti da ih ne ponavljamo. To je temelj židovskog koncepta istinskog pokajanja.

Nije dopušteno sebi reći da je, zbog prošlih grešaka, bez obzira koliko ozbiljne one bile, sve izgubljeno. Jedno od najjačih oružja Satana je da nas uvjeri da ne vrijedimo ništa, da se situacija ne može popraviti i da nismo vrijedni da nas se sjeća na pozitivan način. Naravno, moramo biti realni u odnosu na našu prošlost, ali naše oči trebaju biti usmjerene na budućnost i ono što se još može postići, za nas same i za druge. Smatram da su to važne ideje koje bismo trebali unijeti u naše misaone procese. ■

Rabbi Yissocher Frand:

Prvo zapucaj, pa onda pitaj – nije osobina židovskog vođe

Na samrtnoj postelji Jaakov daje *brahos* svojoj djeci. Počinje sa svojim prvorodenim sinom i kaže mu: "Reuvene, ti si moj prvorodenac... *Jeser s'es v'jeser* az (veći po statusu i veći po snazi)." (Berešis 49:3).

Što znače riječi "jeser s'es v'jeser oz"? Raši tumači: "Imao si potencijal da budeš veći od svoje braće time što bi imao *kehunu*, kao što je naznačeno riječju *s'es* koja je povezana s izrazom "*nesias kapajim*" ("podizanje dlanova," što se čini za vrijeme *bir-kas kohanim*). Raši također tumači da izraz "v'jeser oz" sugerira da je Reuven trebao imati vodeću ulogu u Klal Jisraelu – *malhus* (monarhiju). Raši to zaključuje iz sličnog izraza "v'jiten oz l'malko" (Šmuel I 2:10).

Što je dovelo do toga da Reuven izgubi ovaj prestiž, za koji je bio predodređen? Jaakov nastavlja svoj blagoslov Reuvenu u sljedećem pasuku: "Pahaz k'majim al tosar olisa miškivej oviha" (Gurao si naprijed kao voda – ne uzdiži se više, jer si oskvrnuo očevu postelju...) (Berešis 49:4). Raši tumači "Pahaz k'majim" – tvoja nepromišljenost, zbog koje si impulzivno reagirao kad si smatrao da ti je majka ponižena (dogadjaj u kojem je Reuven premjestio Jaakovljev krevet iz šatora Roheline slugavke u šator svoje majke, Lee, nakon Roheline smrti). Zbog impulzivnosti koju si tom prilikom pokazao izgubio si pravo da budeš kralj. Raši kaže da izraz "pahaz k'majim" asocira na bujicu vode i koja očito hita da stigne do svog odredišta. "Ti si poput hitrog potoka – previše hitar, previše brz na okidaču. Stoga ne ispunjavaš uvjete da primiš sve ove dodatne prednosti (*kehunu* i *malhus*), za koje si bio predodređen."

S druge strane, prema *brahi* Jehu-

de – koji dobiva kraljevsko prijestolje – pasuk kaže: "Jehuda je lavić; od plijena sine moj, podigao si se (m'teref b'ni alisa)" Što to znači? Raši tumači: Ti si, Jehuda, sudjelovao u zavjeri da se ubije Josef. Ti si bio onaj koji je smislio navodnu priču da je Josefa ubila divlja zvijer. Bio si dio svega toga. Ali što se dogodilo, Jehuda? Predomislio si se. Povukao si se i rekao: "Kakve će biti korist ako ubijemo brata i prikrijemo njegovu krv? (Berešis 37:26) Usprotivio si se, nemojmo ga ubiti, radije ga bacimo u jamu. Možemo ga prodati Jišmaelcima."

Prema Rašiju, Jaakov je potom napomenuo da ovo nije jedini put da se Jehuda predomislio i požalio zbog ranije izjave. On je također isprva donio odluku da Tamar treba pogubiti (kada ju je osumnjičio da je bila nevjerna i imala nedopušteni odnos izvan svoje obitelji). Ali kad je vidio njezine dokaze koji govore suprotno, rekao je: "Ona je pravednija od mene." (Berešis 38:26)

Što Raši uči?

Rabbi Buxban sa Floride želio je objasniti ove Rašije na sljedeći način: Ima jedna osobina koja diskvalificira osobu da postane kralj ili vođa u Klal Jisraelu – to je osobina nepromišljenosti i impulzivnosti. Refleksne reakcije su neprihvatljive za židovskog vođu. Vođa mora biti sposoban temeljito promisliti o stvarima i ako je potrebno ponovo ih preispitati. Prije nego što donese odluku, kralj se mora zapitati "Je li ovo ispravan pristup?"

Reuven nije preispitivao svoje postupke. On se osjetio povrijeđen. Za-uzeo se za čast svoje majke – sve je to u redu, ali... Ali nije rekao "Hej,

čekaj malo! Daj da razmislim na trenutak o tome. Što ja to radim svom ocu? Ja ga vrijeđam." Zbog te osobine, Reuven nije mogao biti *meleh*.

Jehuda je pak, s druge strane, također griješio. Njegova prva reakcija bila je "Ubijmo Josefa. Ubijmo Tamar." Ali onda je razmislio o stvari i rekao "ma beca" (Što ćemo time dobiti)? Predomislio se i povukao svoju izjavu. Rekao je: "Možda nisam bio u pravu." To je vrlina potrebna da bi se bilo *meleh* Jisrael.

"Prvo zapucaj, pa poslije postavlja pitanja" nije kvaliteta koju želimo kod židovskog vođe. A ako osoba ne može izgovoriti riječi "Nisam bio u pravu. Pogriješio sam." ona ne može biti *meleh*.

Reuven je na kraju učinio *tešuvu*. U stvari, Medraš (Berešis Raba 98) kaže da kada Jaakov Avinu objašnjava da je Reuven učinio *tešuvu*, on to izražava na sljedeći način: "Napravio si sebi *mikve* vode i očistio se u njoj."

Oni koji ponešto znaju o zakonima *tahare* (obrednog očišćenja) znaju da postoje dvije vrste vodenih površina koje mogu pribaviti *tahara* osobi. Prva se zove "mikve" što je sakupljena kišnica. To mora biti potpuno stajaća voda, nepomična, toliko nepomična da, ako ima kakvo curenje, to više nisu mikve. To se naziva *zohalim* (vode tekućice), koje čine *mikve* ništavnima.

Druga vrsta posrednika za pročišćenje je "ma'ajan", a to je potok koji brzo teče. Ukoliko se osoba uroni u rijeku Mississippi, postigla je najviši oblik *tahare*. "Ma'ajan" čak čisti od *zava* (vrste nečistoće koja ne može postići *taharu* uranjanjem u običnoj "mikvi").

(nastavak s 20. stranice) **Rabbi Yisrocher Frand: Prvo zapucaj – nije osobina židovskog vode**

Jaakov naglašava da se Reuven pokajao uranjanjem u *mikve*. Za razliku od "pahaz k'majim..." (naglo poput brzog potoka), što je bila Reuvenova osobina zbog koje je ranije uvrijedio svog oca. On je sada uroanio u stajaću *mikvu*. Izbor tog načina *tahare* je simboličan. Reuven je rekao sam sebi: "Ne. Nemoj žuriti. Ponekad nam je potrebna mirna voda, poput vode *mikve*, a ne brze vode *ma'ajana*."

Kako je liječnik iz Minnesote u petak navečer dobio okladu s Jerušalmi Yidom

Diljem židovskog svijeta postoji običaj da petkom uvečer blagoslivljamo svoju djecu. (Neki ljudi to rade svakog petka, a neki to rade samo na Erev Jom Kipur.) Svoje sinove blagoslivljamo poznatim blagoslovom (iz ovojedne parše) "Neka te Elokim učini poput Efrajima i Menašea." (Berešis 48:20) a naše kćeri blagoslivljamo blagoslovom "Neka te Elokim učini poput Sore, Rivke, Rohel i Lee."

Tijekom godina, rekli smo brojne *pešatim* o značenju te *brahe* "Neka te Elokim učini poput Efrajima i Menašea." Večeras bih želio ispričati sljedeću priču koju sam nedavno čuo:

U Jerušalajimu se održavala medicinska konferencija koja je okupila stručnjake za područje epilepsije iz čitavog svijeta. Na konferenciju je došao i liječnik iz Minnesote koji je bio svjetski priznati stručnjak na tom području. Tamo je sreo Židova koji je izgledao kao da je Jerušalmi i koji je sudjelovao na simpoziju.

On nije bio tip osobe koja je izgledala kao doktor (iako to danas nije uvijek jednostavno prepoznati). Liječnik ga je upitao: "I, jeste li vi me-

dicinski stručnjak za područje epilepsije?" Jerušalmi je rekao: "Ne. Ja uopće nisam liječnik, ali imam dijete koje ima epilepsiju. Mnogo puta sam putovao, po cijelom svijetu, na konferencije o tom stanju kako bih čuo što ima novo na tom području. Želim znati ima li novih lijekova ili novih tretmana. Sada je konferencija o epilepsiji u Jerušalajimu, pa sam svakako došao."

Jerušalmi je zatim pozvao tog liječnika, stručnjaka za epilepsiju, u svoj dom na večeru za šabes u petak navečer, nakon završetka konferencije. Liječnik je prihvatio poziv.

Kad je gost ušao u kuću, domaćin

U petak navečer kada blagoslivljamo svoju djecu to je zaista poseban trenutak. Imamo jedinstvenu mogućnost povezati se sa svakim djetetom, a zatim svakome dati brahu

mu je (nasamo) rekao: "Imam pet kćeri. Jedna od njih ima epilepsiju. Kladim se da nećete moći prepoznati koja od njih pet ima epilepsiju. Njezina je epilepsija većim dijelom pod kontrolom, i moja kći je potpuno normalna. Ona nije svjesna svog stanja. Kladim se da nećete moći reći koja kćer ima epilepsiju."

Liječnik mu je odgovorio: "Slušajte, ja sam svjetski stručnjak za epilepsiju. Moći ću prepoznati koja je to kćer." Domaćin je upitao: "Želite li se okladiti u to?" Liječnik je pristao! (Ne znam u što su se točno

okladili, ali to nije važno za priču.)

Tijekom cijele večere sve je bilo u redu. Nije bilo nikakvih vanjskih manifestacija njezine bolesti. Nakon jela domaćin je (nasamo) upitao liječnika: "Pa recite mi: koja od njih ima epilepsiju?"

Doktor je rekao (ne pred kćerima) "Ovo je ta kćer!" Domaćin se zaprepastio. Rekao je: "Imate pravo! Kako ste to uopće otkrili? Ona se ponaša potpuno jednako kao i sve njezine sestre! Kako ste znali?"

Liječnik je objasnio: "Znate li kako sam otkrio? Bilo je to zato što sam, kad ste blagoslivljali svoje kćeri prije jela, primijetio da su vam se otkucaji srca ubrzali dok ste njoj davali blagoslov."

Kada u petak navečer sjedimo za našim stolovima za Šabes i blagoslivljamo svoju djecu, u svojim mislima mislimo: "Što želim za ovo dijete? Što želim da bude ovo dijete? Što želim da ovo dijete postane?" Koliko god ovaj otac znao da je bolest njegove kćeri pod kontrolom, ipak je njeno stanje utjecalo na njegove najdublje osjećaje. A to je utjecalo na rad njegovog srca. I tako je liječnik saznao.

Trenutak kada u petak navečer blagoslivljamo svoju djecu zaista je poseban trenutak. Imamo jedinstvenu mogućnost povezati se sa svakim djetetom, a zatim svakome dati *braha* moleći se da postane poput Efrajima i Menašea ili poput Sore, Rivke, Rohel i Lee. Ovo je najemotivniji trenutak. Možda vanjske manifestacije tih emocija nisu vidljive običnom čovjeku. Možda je to čak i nešto čega sami nismo svjesni - ali to podsvjesno izražavanje *brahe* dolaze iz najdubljeg mjesta u našem srcu. ■

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Nije uvijek važno što radiš, nego kako to radiš

Egipat je prototip budućih naselja u egzilu. Prvo se Židovi isele u pre-grade, u ovom slučaju u Gošen. Onda postanu uspješni. Potom se asimiliraju u egipatsko društvo i strahovito puno doprinesu. Nakon toga slijedi društveno prihvaćanje i potpuna integracija, zar ne? Ne baš. Podigne se novi Faraon koji donese odluku da je Židovskoj djeci daleko bolje ako plivaju po dnu Nila. I tako započne progon.

Rodi se dijete koje će biti spasitelj Židovskog naroda. Spasi ga farao-nova kći te on odrasta kao princ. Ona mu nadjene ime Mojsije. On ne zaboravi svoje porijeklo i kada se nađe pred Egipćaninom koji želi ubiti Židova, on ubija Egipćanina i bježi u Afriku. Mnogo godina kasnije B-g mu se objavljuje u gorućem grmu. Nakon malo nagovaranja i prisile, Mojsije pristane da se vrati u Egipat i povede Židovski narod u slobodu. I nije iznenađenje da Faraon nije previše oduševljen idejom da mu robovi otiđu. On odluči slo-miti moguću pobunu i prije nego iz-bije pa znatno poveća radna zadu-ženja Židovskih robova. Sada ne iz-nenađuje ni to da Židovi nisu suvi-še oduševljeni Mojsijevim dosadaš-njim naporima i *paraša* završava s time da je on svima na crnoj listi – što je sastavni dio uloge Židovskog vođe.

Kod gorućeg grma, B-g je rekao Mojsiju da se vrati u Egipat (u to vrijeme je bio u Midjanu) i povede Židovski narod iz ropstva i u Obećanu zemlju. Umjesto da se odmah zaputi, Mojsije se prvo vrati domu svog tasta kako bi dobio njegovo dopuštenje da ode – što mu on tada odobri.

Poprilično je nevjerovatno da B-g,

beskonačni stvoritelj svemira, zapo-vijedi Mojsiju da ode i učini nešto što je od općeg značaja, a Mojsije ipak osjeća potrebu da prvo o tome raspravi sa svojim tastom. No, ipak nije to toliko nevjerovatno. Ovdje je bilo više od jedne ispravne stvari koju je trebalo učiniti i samo zato što je jedna od njih bila toliko značajnija ne znači da druge treba zanemariti.

Katkad možete naići na ljude koji

slijede ono za što vjeruju da je B-žja volja (poput mene, na primjer) pa se počnu ponašati bahato nadmoćno i izgube perspektivu. Oni su u pravu, svi drugi su u krivu i ništa drugo uopće nije važno. U to čak nije potrebno ni uključivati B-ga. Osobno sam oprezan prema osobi koja vjeruje da je u pravu i da se bori za pravu stvar. Sjajno je pokušati pomoći svijetu, ali je važno i kako se to čini. I dok su ljudi zabavljeni spašavanjem svijeta, mene brine da bi drugi mogli postati kolateralne žrtve toga.

Mojsiju, tom velikom čovjeku, i 'male' su stvari bile važne. Da, bilo je ispravno da on ode u Egipat i povede Židovski narod u Izrael. Ali to nije opravdanje da ne bude *mensh*. On je ipak morao zatražiti dozvolu. No, da mu je Jisro rekao neka ne ode, on bi morao donijeti odluku – ali to za njega nije predstavljalo izgovor za neprikladno ponašanje i barem je postavio pitanje.

Na poslu se može pojaviti situacija da moramo otpustiti zaposlenika – i to doista može biti ispravna odluka. No, je li to izgovor da se to učini na neugodan način? Učinite to, ali učinite to na fin način. Netko je možda napravio pogrešku i morate ga prekoriti – ali zašto vam to daje pravo da vičete i budete nasilni? Za vas koji ste upoznati s trenutnim podjelama između sekularnih i religioznih u Izraelu – čovjek može biti u pravu što se tiče neprikladne razine čednosti kod drugih. No, da li to znači da se na njih smije pljunuti? I Židovski narod može vjerovati da ima isključivo pravo na zemlju Izrael. Da li to znači da oni ne trebaju razmotriti stajalište drugih koji mogu smatrati da imaju ista prava (čak iako zapravo nemaju)? Biti u pravu ne znači da možeš činiti što te volja. To jednostavno znači da je tvoje stajalište ispravno. Kako se ponašaš, to ovisi i o drugim faktorima.

Mi moramo koračati vrlo pažljivo kad smatramo da smo u pravu – jer nas to može navesti da bezobzirno gazimo one oko nas. Istina je nešto što moramo tražiti i živjeti po tome. No ona je istovremeno i opasna roba. Moramo hoditi daleko mudrije i pažljivije dok je istina na našoj strani. ■

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Dan po dan

Jakov je okupio svoje sinove da im prije svoje smrti da blagoslov. Točne riječi Tore glase: "On ih blagoslovi toga dana" (*Postanak 48,20*). Kakav je značaj činjenice da ih je blagoslovio na taj dan?

Redak možemo prevesti tako da kaže: "On ih je blagoslovio tim danom". Jakov im je dao blagoslov da trebaju živjeti svoje živote točno tog dana u kojem su se našli, neopterećeni bremenom prošlosti i bez da preuzimaju na sebe uzaludne brige u vezi događaja koji se danas neće promijeniti.

Ovo je doista blagoslov. Kada bismo svoje snage usmjerili samo na to da činimo ono što može biti produktivno, umjesto da ih rasipamo u pokušaju da jučer učinimo boljim, ili brigom o mogućim slučajnostima u vezi kojih sada ne možemo učiniti ništa, koliko bismo samo bili sretniji!

O djeci i samopouzdanju

Uvijek kada držim predavanja o samopoštovanju u nekom će momentu netko ustati i reći: što mi možemo učiniti kako bismo svojoj djeci dali samopoštovanje? Moj automatski odgovor je: to je zarazno.

Ukoliko roditelji imaju čvrsto samopouzdanje, to će čvrsto samopouzdanje djeca preuzeti od njih. Ako

roditelji idu uokolo osjećajući se promašeno i nesigurno, djeca će to pokupiti.

Zato je prva stvar koju im kažem, poradite na vlastitom samopouzdanju. A potom, postoje tehnike kako pomoći djeci da razviju samopouzdanje. Ne možete im ga dati, ali možete im ga omogućiti.

Na primjer, djecu moramo disciplinirati, inače će kad odrastu biti divlje životinje. Ali možete ih disciplinirati i bez da ih povrijedite, je li tako? I tako im date priliku da imaju dobro mišljenje o sebi.

Imam jednu zgodnu priču o tome. Dakle, kad sam bio desetogodišnjak, bio sam šahovski prvak i mogao sam pobijediti bilo koga. Kod nas je za Roš hašanu odsjeo rabin. Na Roš hašanu poslijepodne dolazi on do mene i kaže mi: želiš li

igrati šah? Rekao sam: Roš hašana je! Veli on: Pa? Na Roš hašanu je dozvoljeno igrati šah, u čemu je problem? Igrali smo dvije partije i oba sam ga puta pošteno isprašio.

Kasnije te večeri, dolazi *šames* i kaže, rabin te želi vidjeti u svojoj radnoj sobi. I tako ja dođem. Moj otac je gledao u knjigu, ili što već, a ja sam tamo stajao čekajući da primijeti da sam došao. Pustio me da neko vrijeme stojim. Onda me pogledao i rekao: Igrao si šah na Roš hašanu? Kazao sam kako je rabin rekao da nam je to dopušteno – on nije rekao ni riječ, samo je ponovo spustio pogled na svoju knjigu i to je bilo to. Znao sam da je, tehnički, to dopušteno, ali Roš hašana je svečan dan, nije igra, to nije dan za to.

Shvatio sam poruku, i sada tamo stojim čekajući dalje da mi otac kaže da mogu otići. Obično bi mi na jidišu rekao, možeš ići. Dakle, čekam to. On podigne pogled i upita me: jesi li ga pobijedio? Odvratio sam mu: dva puta. Možeš ići...

Vidite, morao mi je reći da ne odobrava ono što sam učinio, ali ja neću napustiti tu sobu s lošim mišljenjem o sebi.

I to je trik dobrog discipliniranja. Disciplinirajte svoju djecu tako da ih ispravite i date im do znanja što nije u redu, a što jest u redu, ali nemojte učiniti da misle da su loši. Čak i ako su učinili nešto pogrešno.■

Rabbi David Goldwasser:

Svjedok

Strahujući od neprijateljskog režima u domovini, neka obitelj je pobjegla iz zemlje. Pokupili su sve što su mogli ponijeti i pobjegli spašavajući živu glavu. Putem su kraj ceste naišli na napušteno novorođenče. Odnijeli su dijete u obližnji grad, a tamo ga je neki bogataš usvojio i s ljubavlju podigao. Međutim, kad je dijete odraslo, pobunilo se protiv svog dobronamjernog oca. Istukao ga je, uništio mu dom, pokrao ga i zapalio skladište ne priznajući svu onu dobrotu i ljubaznost koju mu je usvojitelj podario dok je odrastao.

Ovo je, svakako, uznemirujući slučaj. Gdje je *hakaras hatov*? Kako je dijete moglo biti tako bahato i prkositi ocu na ovakav način? Kako je mogao biti toliko obuzet samim sobom i ne cijiniti što je usvojitelj za njega učinio?

Sefer Bais Šalom Mordehai primjećuje da to uopće ne iznenađuje jer, zapravo, kroz povijest je često onaj kojem je učinjena ljubaznost tu ljubaznost posve zaboravio.

Na primjer, u *pasuku* (Berešit, 42,6) se kaže: "Josef je bio dobavljač svima u državi." Josef je bio spasitelj Egipćana i pobrinuo se da svi stanovnici mogu preživjeti sedam glasnih godina. Pa ipak, nešto kasnije (Šemot 1,8) faraon mu to nije priznao.

Talmud nam kaže (Brahos 9b) da je Hašem zamolio Moše Rabenua da se zajedno sa židovskim narodom založi da im Egipćani posude zlatne i srebrne posude, tako da se u bu-

dućnosti Avraham Avinu ne požali Hašemu da je on ispunio samo prvu polovicu obećanja (na primjer, "oni će im služiti, a oni će ih tlačiti"), ali ne i drugu polovicu ("i konačno će izići s velikim bogatstvom"), kao što se kaže u Berešit (15,13-14).

Kao što čovjekova sjena oponaša kretnje njegovog tijela, tako su i Hašemovi postupci odraz čovjekovih postupaka

Zar Hašem nije imao neki drugi način da židovski narod učini bogatim osim da ih navede na neiskrenu posudbu egipatskih posuda bez namjere vraćanja vlasnicima?

Odgovor je da je to bila mjera za mjeru - *mida kneged mida*. To je bila točna mjera *midat hadin*, atributa pravičnosti. Midraš objašnjava da

su Egipćani na prijevaru porobili Bnei Jisroel obećavši im u početku da će za rad biti plaćeni. Međutim, poslije nekoliko dana su umjesto dobrovoljnih radnika postali robovi koje gone nadglednici. Budući da su se Egipćani koristili lukavstvom, njihov novac im je jednako tako samovoljno oduzet. Or HaHaim napominje da je to Hašemova pravednost koju smrtnik ne može razumjeti. Svaki postupak dobiva točno takvu naknadu - *mida kneged mida*.

To uči čovjeka da ne postoji proizvoljnost u životu. Postoje određene smjernice koje treba slijediti, a kada se taj protokol zanemari obračun je vrlo jasan.

Talmud nam kaže (Megila 6b), "Ako ti netko kaže: Ja sam se trudio i nisam našao, ne vjeruj mu. Ako ti kaže: Nisam se trudio, a ipak sam našao, nemoj mu vjerovati. Ako ti kaže: Ja sam se trudio i našao sam, možeš mu vjerovati." Zašto je to tako? Hašem upravlja svojim svijetom s *mida kneged mida* i stoga je nemoguće da osoba neće htjeti požnjeti koristi svog truda.

Ba'al Šem Tov nam govori da baš kao što čovjekova sjena oponaša kretnje njegovog tijela, tako su i Hašemovi postupci odraz čovjekovih postupaka. On to izvodi iz opisa u Tehilim (121,5): "Hašem je tvoja sjena."

Ben Jehojada prenosi kako je jednom neki imućni Židov unajmio kola i kočijaša da ga zbog posla od-

(nastavak s 24. stranice) **Rabbi Dovid Goldwasser: Svjedok**

pladnja, objasnio je da je pripremio vrlo jedinstvenu i neobičnu pticu za kralja s novim finim umakom.

Kad je guverner to čuo, počeo se smijati jer je vidio da je ptica ista kao ona koja je bila tamo onog davnog dana kad je ubio Židova. Kad je kralj čuo kako se smije, upitao ga je da mu objasni, ali guverner je rekao da mu ne može otkriti razlog.

Kralj se jako naljutio i zaprijetio da će ga strogo kazniti.

Siguran da ga kralj neće optužiti jer je ubio Židova, odlučio je ispričati mu cijelu priču uključujući i čovjekove zadnje riječi. "A sad", zaključio je guverner raspoloženo, "ja za

veze u drugi grad. Dok su putovali dalekom i izoliranom cestom, kočijaš mu je iznenada zaprijetio nožem. Shvativši kočijaševe zle namjere, Židov je pogledao okolo tražeći pomoć, ali sve što je vidio bila je jedna neobično rijetka ptica koja se odmarala na obližnjoj stijeni. Židov dovikne kočijašu da bi ta ptica u budućnosti mogla svjedočiti o tome što se ovdje dogodilo i da će njegova krv biti osvećena.

Kočijaš je ismijao tu nerazumnu izjavu, pa onda nemilosrdno i hladnokrvno ubio čovjeka. Ukrao je sav njegov novac i imovinu, te se vratio kući kao imućan čovjek. S novostečenim imetkom taj je kočijaš na kraju postao kraljev službenik, a nakon još nešto godina napredovao je i postao guverner. S vremena na vrijeme kralj bi ga pozvao u palaču na ručak.

Kraljevski kuhari su uvijek nastojali služiti kralju iznimna jela, i jednu večer, dok je guverner sjedio s kraljem za večerom, glavni kraljevski kuhar je donio jedno novo jelo. Kad je podigao poklopac s velikog

Hašem upravlja svojim svijetom po principu mida kneged mida - mjerom za mjeru. Svaki postupak dobiva točnu i primjerenu naknadu.

kraljevim stolom jedem upravo tu pticu."

Kralj je, međutim, tu uočio b-žansku providnost i utvrdio da on, zapravo, mora osvetiti čovjeka koji je tako brutalno ubijen. Naredio je da se guvernera objesi na ulazna vrata vlastite kuće, a sve njegovo bogatstvo i imovinu da se prepusti obitelji ubijenog Židova.■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi YY Jacobson:

Niste sami: Zašto Postanak završava s tako gorkim okusom?

Doživljaj Drugoga

Sadie ide posjetiti svog rabina. Žali se na jake glavobolje, kuka, plače i satima priča o teškim životnim uvjetima. Odjednom, Sadie povikne, presretna: "Rabine, tvoja sveta prisutnost me izliječila! Moja glavobolja je nestala!"

Na što rabin odgovara: "Ne Sadie, nije nestala. Sada je ja imam."

Kulminirajuće riječi

Ovo su riječi kojima kulminira prva – i po mnogočemu temeljna – knjiga Tore, knjiga Postanka:

"Josef je umro u dobi od sto deset godina; balzamirali su ga i stavljen je u lijes u Egiptu."

Ovaj kraj je uznemirujući. Zar Postanak nije mogao završiti s više optimizma, baš kao i četiri sljedeće Mojsijeve knjige?

Čak i peta i posljednja knjiga, Ponovljeni zakon, koja završava Mojsijevom smrću, kulminira rijetko dirljivim hvalospjevom Mojsiju koji na čovjeka ostavlja nezaboravan dojam o Mojsiju.

Zaista, tisućama godina klasični židovski učenjaci, pisci i rabini posvećivali su posebnu pozornost da završetak njihovih pisanih svezaka i usmenih govora bude u pozitivnom tonu. Čak i ako je tema bila melanholične prirode, željeli su da barem poanta, završetak, recimo to tako, okrijepi čitatelje i slušatelje porukom nade i obećanja.

Pa ipak, Knjiga nad knjigama odlučuje zaključiti svoj prvi dio sumornom i beznadnom poantom: smrću i pokopom Josefova.

Tog nevjerojatnog ljudskog bića koje je u najboljim i najgorim vremenima pokazalo ogromno dosto-

janstvo i bogatstvo duha, tog velikog vizionara i vođe koji je spasio svijet od gladi, sada više nema. Kao da to nije dovoljno, Postanak nas obavještava da je Josef balzamiran i stavljen u lijes u Egiptu. Ondje će njegovi ostaci biti pohranjeni stotinama godina sve dok Židovi ne napuste Egipat i pokopaju njegove kosti u gradu Šehemu (Nabulusu).

Dok se Josefov otac, Jakov, trudio osigurati da njegovo tijelo ne ostane među moralno izopačenim – i kao što će se pokazati genocidnim – egipatskim narodom, već da bude vraćeno na sveto tlo Hebrona, Josefovo iscrpljeno i sveto tijelo mora stoljećima ostati usađeno u egipatsku zemlju.

Čak i ako se Tora osjećala obveznom da zaokruži Postanak Josefovom smrću, mogla je završiti pretposljednjim stihom Postanka: "Josef je rekao svojoj braći: 'Sada ću umrijeti, ali B-g će vas se doista spomenuti i izvesti vas iz ove zemlje u zemlju za koju se zakleo Abrahamu, Izaku i Jakovu... Iznijet ćete moje kosti odavde.'" To bi barem završilo knjigu obećanjem budućeg izbavljenja. Što zapravo znače posljednje riječi ove knjige?

"Josef je umro... i stavljen je u lijes u Egiptu!"

"Budi snažan! Ojačaj!"

Pitanje o završetku Postanka postaje još veće kada se uzme u obzir židovski običaj da kada čitač Tore završi svaku od knjiga Mojsijevog petoknjžja, cijela zajednica glasno zagri: Hazak! Hazak! Venishazak! "Budi snažan! Budi snažan! Neka bismo bili osnaženi!" To će se dogoditi ovog šabatnog jutra u sinagogama diljem svijeta. Kada čitač Tore završi stihom - "Josef je umro u dobi od sto deset godina; balzamirali su

ga i stavljen je u lijes u Egiptu" – Židovi će zapjevati: Hazak! Hazak! Venishazak! "Budi snažan! Budi snažan! Neka bismo bili osnaženi!"

Ali kako se može crpiti snaga, a kamoli trostruka snaga, iz ovog beznadnog kraja?

Bol samoće

Ipak, moguće je da nam upravo ovaj kraj daje duboko utješnu poruku. Nažalost, ne možemo živjeti bez boli. Svaki život dolazi s izazovima. Sama geneza postojanja ukorijenjena je u praznini i vakuumu - prikriivanju B-žanske beskonačne prisutnosti da bi se stvorio prostor za egocentrični svemir. To znači da je život, kako god okrenete, suočavanje s prazninom, a time i bolno iskustvo.

Ono što osoba mora znati nije kako se riješiti svoje boli – jer to nije uvijek moguće – nego kako otkriti da ima moć da se suoči s boli i da nije usamljena u tome.

Viktor Frankl (1905.-1997.), koji je preživio tri godine u koncentracijskim logorima Dachau i Auschwitz a potom stvorio novu školu psihoterapije, logoterapiju, jednom je ispričao sljedeću priču. Nazvala ga je neka žena usred noći i mirno mu rekla da će počinuti samoubojstvo. Frankl ju je zadržao na telefonu i razgovarao s njom o njezinoj depresiji, dajući joj razlog za razlogom da nastavi živjeti. Na kraju mu je obećala da si neće oduzeti život i održala je riječ.

Kad su se kasnije sreli, Frankl ju je upitao koji joj je od njegovih razloga bio najuvjerljiviji. "Nijedan", odgovorila je. Što ju je onda uvjerilo da nastavi živjeti? Njezin je odgovor bio jednostavan. Frankl ju je bio

nastavak na stranici 27

Rabbi Chanan Morrison, Rav Kook Torah:

Jakovljevi uzvišeni blagoslov

Prije svoje smrti, Jakov je blagoslovio svakog od svojih sinova. Svog voljenog sina Josipa blagoslovio je riječima:

"Blagoslovi nebesa odozgo, blagoslovi bezdana koji leži dolje; blagoslovi obilja i djece. Blagoslovi tvoga oca nadmašuju blagoslove mojih roditelja, sve do željenih vječnih brežuljaka." (Postanak 49:25-26)

- Zašto je Jakov tvrdio da njegovi blagoslovi nadmašuju blagoslove njegovih roditelja?
- Što je mislio izrazom "sve do željenih vječnih brežuljaka"?

Blagoslovi odozgo

Blagoslovi Abrahama i Sare ostvarili su se čudima koja je B-g učinio za njih: sin im se rodio u poodmakloj dobi; i B-žja zaštita kada je Sara bila oteta. Izak i Rebeka na sličan su način bili blagoslovljeni čudesnom intervencijom pri njihovom susretu s filistejskim kraljem Abimelehemom.

Jakov se molio da njegov sin bude slično blagoslovljen B-žanskom zaštitom kada to bude potrebno. To je mislio izrazom "blagoslovi nebesa odozgo".

Blagoslovi u svijetu dolje

Međutim, Jakov je dodao da se njegovi blagoslovi trebaju očitovati i u području fizičkog svijeta. Naglasio je da bi to trebali biti "blagoslovi bezdana koji leži dolje".

Ovo je uistinu zadivljujući blagoslov, koji odražava višu razinu duhovnog utjecaja. Za razliku od čuda koja narušavaju prirodni poredak svijeta, Jakov se molio da Josip zasluži život u kojem je fizički svijet uzvišen, a B-žji blagoslovi su vidjivi

u prirodnom svijetu.

Zapravo, Jakovljevi blagoslov je vizija Budućeg svijeta (*Olam HaBa*). On je predvidio svijet onkraj jednostavnih čuda, svijet čije se fizičke granice neprestano šire. Stoga je Jakov opisao svoj blagoslov kao blagoslov beskrajnih visina: "sve do željenih vječnih brežuljaka".

Ovaj blagoslov je vizija budućeg svijeta: svemira kojeg karakterizira vječni uspon, sposobnost prihvatanja beskonačne svjetlosti.■

(nastavak s 26. stranice) **Rabbi YY Jacobson: Niste sami**

spreman saslušati usred noći. Svijet u kojem je netko bio spreman slušati tuđu nevolju stvorio joj je dojam da je to svijet u kojem je vrijedilo živjeti.

Josefova prisutnost

"Josef je umro u dobi od sto deset godina; balzamirali su ga i stavljen je u lijes u Egiptu." U ovim vrlo demotivirajućim riječima čovjek može doživjeti duboku motivaciju.

Židovski narod će uskoro postati rob i biti potčinjen tiranskoj vladavini koja će ih pokušati jednog po jednog uništiti, fizički i mentalno (kao što je zabilježeno na početku knjige Izlaska). Ovaj novi egipatski program genocida utopit će djecu, podvrgnuti sve židovske muškarce ropskom radu i slomiti novu naciju.

Što će izraelskom narodu pružiti odlučnost koja će im očajnički trebati? Što će sačuvati slomljen i razo-

ren narod da ne potone u ponor? Saznanje da će jednog dana biti oslobođeni? Sigurno. Spoznaja da zlo neće vladati dovijeka? Apsolutno. Doista, to je ono što je Josef rekao Židovskom narodu prije svoje smrti, i što je zabilježeno u pretposljednem stihu Postanka: "Josef je rekao svojoj braći: 'Ja ću umrijeti, ali B-g će vas se doista spomenuti i dovesti vas iz ove zemlje gore u zem-

nastavak na stranici 29

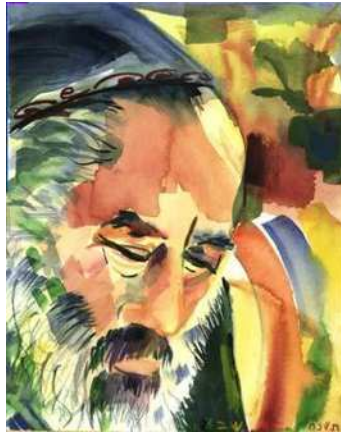
Rabbi Shlomo Carlebach:

Prvi puta kada se duša oprašta

Prošlo je trideset dana otkako je preminula Dovidova majka. Prema našoj svetoj tradiciji, kada duša ode s ovoga svijeta, postoje faze: način na koji duša se duša oprašta.

Prvi puta kada se duša oprašta je kad napusti tijelo. To je težak oproštaj. Na neki način duša je još uvijek povezana s tijelom, ali nije dovoljno povezana da bi tijelu dala život na uobičajen način. Svi znaju (neka bi dugo poživjeli) da je na pogrebu umrli potpuno svjestan toga kako je pokopan. Zna, svi rabini bi rekli da kada idete na sprovod bolje vam je da mislite iskreno, jer vas ta osoba gleda i zna jeste li uistinu prisutni tamo ili ne. Oni već imaju nebeske oči i gledaju vas. Ovo je jedan način za oproštaj. Drugi je oproštaj nakon sedam dana. Duša i tijelo postaju malo više udaljeni. Tijelo počiva na groblju, a duša se diže, ali još uvijek postoji izvjesna povezanost. Ta povezanost nije toliko s tijelom koliko s onim ljudima koji su tu osobu jako voljeli. Nakon trideset dana, duša nekako ide gore u nebo. I tijekom jedanaest mjeseci duši se sudi, i to je period kada ljudi koji su najbliži osobi koja je napustila svijet kazuju kadiš.

Svaki put kada se kaže Kadiš to je kao da na jedan nevjerojatan način dajete energiju toj duši. Dakle, večeras je trideset dana. Kako netko može reći koliko mi volimo svoju majku ili koliko naša majka voli nas? Vi to ne znate. Dok je osoba na ovom svijetu duša je zaogrnutu odjećom, čak je i ljubav zaogrnutu odjećom. I vama i meni je jasno, da kada nam naše majke kažu: "Zašto ne jedeš više, zašto ne spavaš više?" - da znamo što nam govore? One samo žele

da znamo koliko nas vole. Ali, nažalost, na ovom svijetu nema drugog načina da se to kaže, osim na zaođeveni način. Tako da nam one kažu, "pojedi pileću juhu, više spavaj, zarađuješ li puno novaca?" Svim ovim, one podrazumijevaju puno više toga, ali nažalost ne znaju kako to izreći. No kad one napuste ovaj svijet, toliko je duboko to kad čovjek kaže Kadiš, u tom trenutku osoba iz drugog svijeta zapravo stoji pored njih i govori im koliko ih voli. I to je naprosto fantastično.

Kad se rodimo naši nas roditelji nose. Kada oni umru, mi nosimo njih, ali istina je da oni nas nose vječno. Baš kao što je Jakov Avinu, prije svoje smrti zatražio od svoje djece da ga odnesu natrag u Erec Jisroel, čime im je zapravo rekao, ja ću vas dovesti natrag sa svih četiriju strana svijeta.

Pristup dobrote pune ljubavi

Svatko želi biti svet. No, postoje dva načina da se to postigne. Jedan je da radite na sebi cijelo vrijeme - i da se čuvate od svega što bi vas moglo gurnuti prema dolje. To je vrlo uzvišeni put, prekrasan, vrlo dobar...

Ali postoji i jedan drugi način kako biti svet, druga vrsta svetosti. To je da budete spremni odreći se svega.... vaše molitve, vašeg učenja, svake visoke razine koju ste postigli....za nekoga drugoga. A istina je da je razina koju dosežete kada ste voljni učiniti svoju osobnu svetost manjom za dobro drugog čovjeka - iznad svega ostalog.

Bilo je to večer uoči Jom Kipura u Lelovu. Tisuće ljudi se skupilo u šulu (sinagogi) da mole Kol Nidre sa svetim R. Dovidom Leloverom. Već je došlo vrijeme da se otpočne molitva, no Rebe nije stigao. Njegovi su ga *hasidim* (hasidi) posvuda tražili, ali ga nigdje nisu mogli naći. Njegovi sljedbenici su ga čekali koliko su mogli, ali su konačno morali nastaviti bez njega.

Kasnije te večeri, kad su se *hasidim* vraćali svojim kućama bacili su pogled na prozor kuće pored koje su prolazili, i - *gevalt* (gle čuda) - bio je tu R. Dovid! U naručju je držao bebu i razgovarao s dvoje ljudi, muškarcem i ženom, za koje su njegovi sljedbenici pretpostavili da su majka i otac djeteta.

Hasidim su brzo dotrčali do kuće i pokucali na vrata. Kada je otac otvorio, oni su povikali, "Mi smo *hasidim* Lelovera i moramo odmah vidjeti Rebea!"

R. Dovid je došao, još uvijek držeći bebu u naručju. "Što se dešava? Zašto ste svi ovdje?"

"Zašto smo MI ovdje?" uzviknuo je jedan od njegovih sljedbenika. "Pitanje je zašto ste VI ovdje? I gdje ste bili cijelu večer? Posvuda smo vas tražili, čekali smo Vas dokle god

(nastavak s 28. stranice) **Rabbi Shlomo Carlebach: Prvi puta kada se duša oprašta**

smo mogli. Zašto niste bili u *šulu* za vrijeme Kol Nidre? Kako ste mogli propustiti *davenati* (moliti) - tu molitvu, u najsvetijoj noći u godini?"

"Sve je stvarno vrlo jednostavno" odgovorio je R. Dovid Lelover. "Išao sam prema *šulu* kada sam začuo bebu kako plače. Ne, nije plakala - *mamaš* (zapravo) je vrištala! I jecanje je dolazilo iz ove kuće. Zbog toga sam pokucao na vrata. Pošto nitko nije odgovarao - našao sam da vrata nisu zaključana - pa sam si dopustio da uđem. I tu sam našao ovu predivnu bebu, potpuno samu, kako vrišti na sav glas. I što sam mogao učiniti? Podigao sam dječacića u naručje i šetao s njim sve dok nije zaspao. Zatim sam ostao s njim dok se njegovi roditelji nisu vratili kući."

"To je jako lijepo," rekao je drugi *hasid*. "Ali kažite nam istinu, nije li

vam to bilo teško? Mislim, u *šulu* je molitva tako uzvišena, tako nadahnjujuća. Vi predvodite molitvu za tisuće ljudi, a ovdje ste bili sami. Odrekli ste se Kol Nidre, Vi ste se *mamaš* (stvarno) odrekli svega!"

"Za sve smo mi krivi", umiješao se otac. "I zaista, Rebe, žao nam je što smo vas doveli u takvu nepriliku. Naime, naš dječak skoro uvijek spava cijele noći. A mi smo tako jako željeli otići u *šul*. Pa kada smo ga usnulog stavili u krevet mislili smo da možemo bez brige otići i *davenati* samo nakratko. Nismo mogli ni pomisliti da bi se on mogao probuditi i plakati..."

"Nitko od vas ne razumije," R. Dovid Lelover je povikao. "Nije bilo nikakve tegobe, i ja se nisam ničega odrekao. I ja nisam molio sam, ja sam bio s ovim predivnim djetetom.

Možete li zamisliti koliko sam se ozbiljno molio, držeći ovo djetesce u svojim rukama? To je bilo najviše, najdublje *davenanje* u mom životu. Ja sam *mamaš* (istinski) izlio svoje srce Nebu, kao što to nikada ranije nisam učinio.

Znate, *davenanje* je vrlo važno. Ali to nije jedina stvar, čak ni na Jom Kipur. Da li bi Gospodar svijeta bio više zadovoljan sa mnom da sam ostavio ovo dijete koje plače samo kako bih ja mogao moliti u *šulu*? Nije li On bio sretan što se brinem o jednom od Njegovih stvorenja, kao što se On brine za sav stvoreni svijet?"

"Istina je da sam bio spreman da uopće ne *davenam*. Bilo mi je dovoljno igrati se sa ovom bebom dok joj se roditelji ne vrte kući..."■

Prevela Tamar Buchwald

(nastavak s 27. stranice) **Rabbi YY Jacobson: Niste sami**

lju za koju se zakleo Abrahamu, Izaku i Jakovu... Iznijet ćete moje kosti odavde."

Ali onda, kada Postanak želi odati svoje posljednje riječi, on nam daje poruku koja je možda poslužila kao najveći izvor snage za osirotjelu i razorenu Židovsku obitelj. "Josef je umro u dobi od sto deset godina; balzamirali su ga i **stavljen je u lijes u Egiptu**." Josefovo sveto tijelo nije vraćeno u Svetu Zemlju da bi bilo pokopano među duhovnim divovima ljudske povijesti: Abrahamom i Sarom; Izakom i Rebekom; njegovim ocem Jakovom ili njegovom majkom Rahel. Josefova duhovna i tjelesna prisutnost ne "bježi" u nebeski raj zemlje prožete svetošću.

Umjesto toga, Josef ostaje u pije-

sku i šljunku pokvarenog Egipta, on ostaje duboko ukopan u prizemnost Egipta, zajedno sa svojim voljenim narodom.

Ovo se temelji na drevnoj židovskoj ideji koja svoje korijene ima u samoj Bibliji: grobno mjesto čestitog i svetog ljudskog bića sadrži duboku svetost i duhovnu energiju i predstavlja mjesto pogodno za molitvu B-gu. Budući da duša i tijelo nastavljaju svoj odnos čak i nakon što se razdvoje, prostor u kojem je pokopano fizičko tijelo svetog čovjeka je prostor pogodan za duhovni rast, meditaciju, razmišljanje i nadahnuće.

"**Bio je stavljen u lijes u Egiptu**" - to je kulminacija knjige Postanka. Židov je možda ukorijenjen u Egip-

tu i svemu što on predstavlja, ali Josef je tu s njim, usred te situacije, dajući mu snagu, blagoslove i ustrajnost.

Isto vrijedi i za naše vlastite živote. U svakoj generaciji B-g sadi takve "Josefe" u našu sredinu, *cadikim* i Rebbe-e, koji su tu sa židovskim narodom u njihovoj boli i agoniji. Ponekad, čak i **nakon** što umru, ako otvorimo svoja srca, možemo osjetiti dodir njihove duše, bogatstvo njihova duha, vjeru njihova života. Možda smo zapeli u močvari "egipatske" balege, ali "Josef" je tu s nama. Tako, čak i usred mračnog i užasnog progonstva, možemo se uhvatiti za ruke i naglas zagrmity: Hazak! Hazak! Venishazak! "Budi snažan! Budi snažan! Neka bismo bili osnaženi!"■

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: VAJEHI

Paraša (priča) *Vajehi* nas uči kako dosegnuti duhovne razine, te o proricanju.

Priča u *paraši* *Vajehi* započinje prizorom Jakova koji na samrtnoj postelji poziva svoje sinove da bi ih blagoslovio i otkrio im proročanstva za kraj dana. Zohar objašnjava da je ova razina proročanstva, kako nam nagovještava riječ *Vajehi*, bila dana samo Mošeu i Jakovu.

Mudrost kabale govori o pet različitih razina svijesti:

Nefeš, Ruah, Nešama, Haja i Jehida.

Većina je ljudi na razini *nefeša*, koji uključuje sve želje koje potiču naše tijelo i njegova osjetila. Ovaj stupanj se dijeli na životinjski *nefeš* (naš instinkt za preživljavanjem) i racionalni *nefeš* (racionalni/intelektualni poticaj, znatiželju i glad za znanjem).

Ruah - duh je druga razina i on je povezan s istinskom duhovnošću, altruizmom i nesebičnom ljubavi.

Nešama - dušu, treći stupanj, stječu osobe čije dijeljenje s drugima i sposobnost zamišljanja prelaze granice njihove neposredne vremenske i prostorne okoline.

Haja - živa duša, je 4. stupanj. To je razina proročanstva i neograničen pristup gornjim svjetovima.

Riječ "*Vajehi*" odnosi se na četvrti stupanj svijesti - "*Haja*".

Peti: *Jehida* je bio dosegnut samo jednom, na brdu Sinaj, kada je cijela nacija doživjela najvišu razinu objave još od Stvaranja, proročanstvo i uskrsnuće.

Jakov je otišao u Egipat kako bi pripremio teren za generacije koje dolaze, sa svrhom da prikupi sve svete *nicocot* (iskre) izgubljene u

mračnim silama Egipta. Znao je da je Egipat - najnečistije mjesto na zemlji - bio peć za taljenje željeza za sve velike duše koje su se tamo trebale sakupiti. Sve godine ropstva u Egiptu bile su tako zacrtane da se sve duše koje nisu imale svoj *tikun* u velikom potopu uspiju popraviti i

Naši najmračniji trenuci mogu biti začetak naših najboljih trenutaka. To je tajna života i tajna Knjige Postanka.

pročistiti (to je razlog zašto je rečeno: "...Svaki sin koji se rodi bit će bačen u rijeku..."). I tako je, tijekom 400 godina, kroz bol i patnju u Egiptu bio kovan i stvaran narod Izraela, sve dok nije bio spreman izaći od tamo i dobiti Toru.

Kroz tisućljeća svog postojanja Židovski je narod uspio postajati jači, i iz svake nevolje koja ga je zadesila izvukao ono najbolje: nakon egipatskog ropstva došao je vrhunac objave na brdu Sinaju; nakon uništenja Prvog hrama i progonstva

(586. p.n.e.), dogodilo se čudo Puri-ma što je na kraju završilo izgradnjom Drugog hrama; nakon uništenja Drugog hrama (70. n.e.) napisani su *Mišna*, *Gemara* i *Zohar*; protjerivanje iz Španjolske (1492. n.e.) donijelo je zlatno doba *Safeda* - kabale, *Šulhan aruha* (Knjige svakodnevnih zakona) i još mnogo toga; i u naše dane nakon holokausta mi smo na početku nove ere prosvjetljenja, u kojem se kabala i Zohar brzo šire diljem svijeta.

Zohar objašnjava da je poruka *Vajehi* da istinski duhovna osoba zna da su mračna mjesta na koja u životu nailazimo naše najveće prilike da rastemo i stvaramo čuda. Jakov je uspio u Egiptu, suprotno svim očekivanjima, dosegnuti najvišu razinu proročanstva; to znači da naši najmračniji trenuci mogu biti začetak naših najboljih trenutaka. To je tajna života i tajna Knjige Postanka (*Vajehi* je njezina posljednja priča) koja se bavi padovima i pogreškama ljudi, i to je način na koji nas Tora vodi da steknemo sposobnost da u svakom padu vidimo priliku da prevladamo našu staru prirodu i stvorimo novu budućnost.■

Prevela Tamar Buchwald

Biseri hasidske mudrosti

Postoje pitanja koja svi postavimo za vrijeme svojih života: zašto u ovome svijetu ima toliko patnje? Kako se nositi s emocionalnom, duhovnom i psihološkom boli? Zašto B-g dozvoljava da pravični ljudi ponekad proživljavaju nesnošljivu bol?

Ova pitanja predstavljaju paradoks. Sama činjenica da nas patnja može toliko uznemiriti svjedoči o našoj vjeri u pravičnog i poštenog B-ga od koga očekujemo da na isti način upravlja svijetom. A ipak, vidimo da bol i patnja dovode do toga da mnogi ljudi posumnjaju u samo postojanje B-ga ili bar u njegovu uspješnost.

Bez obzira na to koliko ozbiljno posumnjali u B-ga, mi nikada ne prihvaćamo bol kao naše "prirodno" stanje; mi je doživljavamo kao paralizirajuće i neprihvatljivo iskustvo i učinit ćemo sve da je se oslobodimo. Ipak, bol može slomiti našu volju i spriječiti nas da jasno razmišljamo i pronađemo pomoć. Kako razriješiti ovu dilemu i spasiti se iz ralja boli?

Kada god razgovaramo o boli i patnji, moramo biti jako pažljivi. Premda im je korijen sasvim realno, ponekad razorno iskustvo – gubitak voljene osobe, ozbiljan neuspjeh – one se izražavaju kao *emocije* i zato su nepristupačne racionalnom pristupu. Kako razgovarati o takvim problemima, a da ne uvrijedimo onoga koji pati? Tako da shvatimo da je emocionalna, duhovna i psihološka bol stvarna te da je nikakav razgovor ne može do kraja odstraniti. Ipak, u susretu s patnjom moramo biti suosjećajni i polučiti rezultate kako bismo istinski napredovali prema životu ispunjenom smislom.■

Aseret Hadivrot*

Kada je reb Šmelke Horovic došao u Nikolsburg, vođe zajednice ga obavijestio da ondje imaju poseban običaj: od svakog novog rebea se očekuje da doda novo pravilo ili običaj u ljeto-pisu zajednice. Reb Šmelke ih je saslušao, zagone-tno se nasmiješio, ali nije ništa odgovorio.

Kako je vrijeme prolazilo, a on još nije ništa dodao u knjigu pravila, uglednici zajednice su ga sve češće podsjećali na običaj.

Reb Šmelke je nastavio odugovlačiti i smišljati razne vrste izgovora. Konačno je njegov tajnik preuzeo stvar u svoje ruke i stavio pred njega otvorenu knjigu. Pored knjige je uredno složio pribor za pisanje. Reb Šmelke nije imao kuda, uzeo je olovku i jednostavno napisao: Deset izreka (Aseret hadibrot).

Kad je završio s pisanjem, samo je kratko dodao:

"Premda ih dobro znamo, uvijek ih iznova trebamo proučavati."■

* Prema hebrejskom izvorniku "Aseret hadivrot" bilo bi bolje prevesti kao "Deset izreka", ili "Deset učenja"

Gospodaru svijeta!

Prvo mi daj snage da zgriješim
na sve načine na koje sam morao
zgriješiti.

A potom mi daj još više snage
da popravim sve što sam zgriješio
i da se pokajem iz dubine srca.■

~ R. Arye Leib ben Sara

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Alan Morinis

Program musara

Talmudski pogled

Jedna priča u Talmudu pomaže nam da otpočnemo shvaćati Židovima svojstveno razumijevanje poniznosti.

Odlomak započinje ovako: *Anivut [poniznost] Rabi Zeharje sina Avkulasovog dovela je do uništenja Hrama u Jeruzalemu (Gitin 55b-56a)*. To je bio katastrofalan događaj u Židovskoj povijesti koji se i dan danas oplakuje. Kako može jedna vrlina kao što je to poniznost izazvati tako stravičnu katastrofu?

Da bismo to razumjeli moramo se u priču uključiti nešto ranije, kada se čovjek po imenu Bar Kamca odlučio osvetiti Židovskim vođama u Jeruzalemu tako što je otišao Rimljanima i tvrdio im da su se Židovi pobunili. Kako bi to dokazao, rekao je Rimskim vlastima da pošalju žrtvu za Hram. U normalnim okolnostima takva bi se žrtva prinijela, no Bar Kamca je na životinji načinio jednu malu manjkavost, koja je Rimljanima bila nezamjetna, no za koju je znao da će je rabini primijetiti i zbog toga odbiti prihvatiti tu žrtvu. To će odbijanje poslužiti kao "dokaz" da su se Židovi pobunili protiv Rima.

Kada je žrtva stigla pred rabine u Hramu, oni su primijetili tu skrivenu manu, i odmah shvatili o čemu je riječ. Jedan je učenjak predložio da se žrtvu prinese bez obzira na to. Međutim, Rabi Zeharja ben Avkulas im je rekao da ako učine tako, narod će pogrešno zaključiti da je dozvoljeno prinosit žrtve koje imaju manu.

Rabini su potom predložili da se Bar Kamcu ubije kako bi ga se spriječilo da to kaže Rimljanima i time ugrozi Židovski narod. Rabi Zeharja ben Avkulas ponovo je reagirao re-

kavši: "Ako tako učinimo, onda će ljudi pogrešno zaključiti da se one koji načine manu na žrtvi ubija."

Kao rezultat ove neodlučnosti da se prihvatiti bilo koji smjer djelovanja, Bar Kamca je uspio u svom namenu. Žrtva je bila odbijena, a Rimljanima je to bio dokaz o Židovskoj pobuni. Rimljani su napali i na kraju uništili Jeruzalem i Hram. Talmud zaključuje: "*Anivut* Rabi Zeharje ben Avkulas izazvao je gubitak našeg doma, spaljivanje svetinje i naše izgnanstvo iz zemlje."

Što možemo naučiti o Židovskom poimanju poniznosti iz priče o Zeharji ben Avkulasu?

Rabi Zeharja je pokazao poniznost jer nije bio pretenciozan – ni u prinošenju životinje koja ima manu što je protiv propisa, ni u opravdavanju ubojstva. No on zapravo pokazao prekomjernu poniznosti plašeći se zadatka koji se našao pred njim. U svojim je rukama držao sudbinu Hrama i svog naroda, a ipak kao da je govorio, "Tko sam ja da donesem takvu nezapamćenu odluku koja će možda navesti narod u zabludu u pogledu zakona?" U tome se sastojala njegova prekomjerna poniznost. Njegov osjećaj vlastitog ja imao je manu jer se on smatrao manje sposobnim nego što je uistinu bio da razrješi dvojbe iz stvarnog života koje sobom nose značajne posljedice. Jer svakako, ako je B-g poslao tu kušnju, Rabi Zeharja je imao sposobnosti da je riješi.

Kako bismo još više pojasnili ovu sliku, dodajmo još jedno zagonetno razmišljanje o poniznosti iz Talmuda:

Svatko tko si odredi određeno mjesto za molitvu u sinagogi, B-g Abrahamov mu stoji u pomoći, a kada umre, ljudi o njemu kažu, "Bio je to skroman čovjek." (Brahot 6b)

U čemu je skromnost ako sjedite

na istom mjestu u sinagogi kada god dođete na molitvu? Odgovor glasi da time što se utvrdite na jednom mjestu, vi time oslobađate sva druga mjesta za druge ljude.

Taj nam primjer daje okvir za Židovsku definiciju poniznosti kao "**ograničavanja sebe na odgovarajuću količinu prostora, i ostavljanja mjesta za druge.**" Time što sjedite na mjestu na kojem se očekuje da sjedite, vi stvarate prostor za druge da i oni zauzmu svoja vlastita mjesta. Uzmemo li u obzir da prostor koji netko zauzima može biti fizički, osjećajni, verbalni pa čak i metaforički, čini se da se Rabi Zeharja ben Avkulas odrekao suviše svoga "prostora".

Ova je definicija također u skladu i s Majmonidovom idejom da poniznost nije suprotnost umišljenosti, što bi bilo samopodcjenjivanje, već da se nalazi između umišljenosti i samopodcjenjivanja. Poniznost nije ekstremna osobina, već uravnoteženo, umjereno, točno razumijevanje toga gdje zapravo u životu pripadate. Zato poniznost i samopoštovanje idu ruku pod ruku.

Kada poniznost shvatite kao zauzimanje prostora, važno je pojasniti da to ne znači da svatko od nas treba zauzeti jedanaku količinu prostora. Neki ljudi na odgovarajući način zauzimaju puno prostora, kao što je to slučaj s vođama – sjetite se još jednom Mojsija. Ali ako vođa traži da zauzme *više* prostora nego li je primjereno, on bi bio zli Faraon, koji je sebe postavio za božanstvo. A već smo naučili iz slučaja Rabi Zeharje ben Avkulas da kada se vođa povuče od svojih odgovornosti – kada zauzme *manje* mjesta nego što je primjereno za njega – to može izazvati katastrofalne posljedice.

S druge strane, može biti sasvim prikladno da osamljenija osoba zauzme manje prostora nego što ga se

(nastavak s 32. stranice) **Alan Morinis Program musara**

prosječno zauzima. Kada bi osoba takve naravi sebe silila da više govori, da bude otvorenija, itd. – drugim riječima, da zauzme više prostora – to bi moglo imati negativne posljedice po njezinu dušu. A niti bi njezinoj duši bilo na korist da se još više povuče od onoga što je već pri-mjereno.

Prisjetite se neke svakodnevne situacije s kojom se susrećete. Možda na tjednom sastanku u vašoj firmi ima osoba koja uvijek na sebe skreće više pažnje nego to njena pozicija zahtijeva. Ima bezbroj mogućih situacija, ali ako se sjetite nekih stvarnih to će vam pomoći da premostite jaz između teorije i prakse.

Prva osobina

Učitelji musara naglašavaju da je *anava* prva duševna osobina na kojoj treba raditi, jer poniznost podrazumijeva neuljepšanu i poštenu procjenu vaših snaga i slabosti. Bez poniznosti bit ćete ili toliko obuzeti ohološću da nećete vidjeti na čemu uistinu treba raditi, ili ćete biti toliko klonuli i bez trunke samopoštovanja da ćete sumnjati jeste li u stanju napraviti potrebne promjene.

Prisjetite se da riječ *mida* znači "mjera," i ja vas pozivam da sami sebe zapitate, koja je mjera vaše poniznosti? Vaš odgovor može i treba biti izražen u smislu prostora. Zauzimate li mjesto koje vam pripada?

Grafikon te osobine izgleda ovako:

Radionica – Praktični dio

Nije svakome potrebno da razvija poniznost. Neki su ljudi već i previše ponizni. Kako bi postala cjelovitija, jedna osoba treba njegovati poniznost, a druga treba poticati po-

nos. Mi smo strogo opomenuti u vezi oholosti, no musar podupire samopouzdanje i samopoštovanje. U Psalmu 93. Bog je opisan kao: "*Hašem malah geut laveš*" – "B-g će se ogrnuti veličanstvom," što nam daje naziv kojim ćemo nazvati pozitivni pandan oholosti – *geut*.

A također je istina i da osobni osjećaj vlastitog ja ovisi o kontekstu. Osoba koja postupa oholo prema svojim najbližima može biti krotka i pokorna na svom radnom mjestu. Rabin Simcha Bunim iz Pschishe običavao je nositi dvije ceduljice u svojim džepovima, kako bi mogao dohvatiti jednu ili drugu, ovisno o potrebi. Na jednoj je stajalo "Zbog mene je stvoren svijet" (*Mišna - Sanhedrin 4,5*). Na drugoj su bile riječi: "Ja sam prah i pepeo" (*Postanak 18, 27*).

Ako ste vi osoba koja nastoji biti poniznija, vježba za vas je da prakticirate poduzimati postupke ponizne osobe.

Što to od vas traži? Od Ramhala (Rabina Moshea Chaima Luzzatta) učimo da kako biste njegovali poniznost, možete pokušati "sjediti na manje ugodnom mjestu, hodati odstraga kada se nalazite u grupi ljudi, i odijevati se u skromniju odjeću."

Ovo nisu samo ilustracije; ovo su zadaci za vašu vježbu. **Izaberite jedan** od gore spomenutih i posvetite se prakticiranju tog zadatka tijekom slijedećeg tjedna. Hoćete li se odje-

nuti na manje uočljiv način? Ili manje govoriti nego inače? Ili se posjesti u stražnji dio prostorije, umjesto u prednji gdje običavate sjesti? Izaberite aktivnosti koje će vam pružiti osjećaj da ste manji nego što inače nastojite biti, i iskušajte to u praksi.

Ali ako ste osoba koja je već isuviše krotka i povučena, osobina koju trebate prakticirati je *geut* [veličanstvo]. Možda da usvojite uputu škole musara iz Slabodke, čiji se studenti odijevaju vrlo lijepo, u odjeću koja je čista i dobro izgleda (koja, usput budi rečeno, ne mora nužno biti skuplja, već samo izabrana s više pažnje), i drže se dostojanstveno. Popravite svoje držanje dok stojite i sjedite, jedite po bontonu, i govorite razgovijetno i gramatički ispravno.

I ponovo, ove napomene nisu pobrojane zbog teoretskih, već zbog praktičnih razloga. Izaberite jedno od predloženih ponašanja i držite ga se tjedan dana. Da biste u tome uspjeli, morat ćete izgovarati svoju ključnu frazu kao jutarnju izjavu, a potom svake večeri zabilježiti svoja razmišljanja u svoj Dnevnik svođenja računa s dušom. Dosljednost je ključ. Mi se želimo promijeniti, odbaciti one navike i ponašanja koja nas oneraspoložuju. Za tako nešto potreban je istinski trud.

Vježbanje na ove načine zahtijeva da prije svega budete svjesni na kojem mjestu spektra ega se želite nalaziti. I tada, ako uvidite da bi bilo poželjno pomaknuti se ulijevo ili udesno, odigrajte ulogu onako kako rabin Luzzatto kaže: "Jedini način na koji se ovako nešto može postići je da preuzmete kontrolu nad vanjskim postupcima koji vam stoje na raspolaganju. Tako ćete malo-pomalo utjecati na usvajanje onoga nad čime nemate toliku kontrolu." Rezultate ćete zapaziti u svom vlastitom iskustvu, a to je najuvjerljivija moguća lekcija.

Ukratko, trebat će vam:

- ♦ Jutarnja izjava/ključna fraza
- ♦ Posebna kabalistička točka na kojoj ćete raditi
- ♦ Većernji termin sa vašim Dnevnikom svođenja računa s dušom, i sustav podsjećanja koji je u njega ugrađen. ■

Iz domaćeg tiska

OSLOBADANJE TALACA

Izrael i Hamas spremni na nove pregovore o prekidu vatre u Kataru

Nacional, 3.1.2025.

Izrael i Hamas planiraju poslati pregovarače u Katar i obnoviti pregovore o prekidu vatre i oslobađanju talaca u Gazi.

Zaljevska država, zajedno sa Sjedinjenim Državama i Egiptom, posreduje u pregovorima, pošto Izrael i palestinska militantna skupina Hamas odbijaju izravno razgovarati.

Izraelski premijer Benjamin Netanyahu odobrio je slanje pregovaračkog izaslanstva. Hamas je poručio da planira po-

slati svoje pregovarače, a viši dužnosnik te skupine izrazio je optimizam.

"Postoje dobri izgledi da će pregovori ovaj put biti uspješni", rekao je Mussa Abu Marsuk za katarsku novinsku organizaciju Al-Arabi Al-Jadeed. Nije otkrio na čemu temelji svoj optimizam.

Bit će teško postići kompromisa

Kompromis će biti teško postići jer se Izrael i Hamas žele međusobno uništiti. Izrael zahtijeva popis imena

živih talaca zarobljenih u Gazi. Hamas je priopćio da mu je potrebna pauza u borbama kako bi utvrdili lokaciju i zdravstveno stanje talaca, što Izrael smatra izgovorom, pišu mediji.

Rat je počeo napadom Hamasa na Izrael 7. listopada 2023., pri čemu je ubijeno oko

1200 ljudi, a zarobljeno oko 250. Ubijeno je više od 45.500 ljudi u Gazi od početka rata, prema palestinskim podacima.■

Izraelska vojska: Posebne snage u rujnu upale u tvornicu raketa u Siriji

Glas Slavonije, 2.1.2025.

Izraelska vojska priopćila je u četvrtak da su njezine posebne snage u rujnu izvršile upad u podzemnu lokaciju za proizvodnju projektila u Siriji na kojoj se navodno trebalo proizvesti stotine preciznih projektila koje bi proiranski Hezbollah koristio za napade na Izrael.

Kompleks blizu Masjafa, nedaleko mediteranske obale, bio je "perjanica iranskih proizvodnih

napora u našoj regiji", rekao je potpukovnik Nadav Shoshani na brifingu s novinarima.

"To postrojenje osmišljeno je da bi proizvodilo stotine strateških projektila godišnje od početka do kraja, kako bi ih Hezbollah koristio za zračne napade na Izrael".

Shoshani je kazao da je to mjesto, ukopano u planinu, Izrael promatrao od početka izgradnje 2017. i da je sada u stanju proizvoditi precizno na-

vođene projekte, neke s do metom do 300 km.

"Ova sposobnost je postajala aktivna, tako da govorimo o neposrednoj prijetnji", rekao je.

Izraelski mediji izvijestili su o detaljima operacije od 8. rujna, a Shoshani je rekao da je ovo prva potvrda vojske koja inače rijetko komentira operacije specijalnih snaga.

Akciju je pozdravio i premijer Benjamin Netanyahu.

"Ovo je bila jedna od najvažnijih preventivnih operacija koje smo poduzeli protiv nastojanja iranske osovine da se naoruža kako bi nas napala", rekao je u priopćenju.

Shoshani je pojasnio da se radilo o "jednoj od kompleksnijih operacija IDF-a (izraelska vojska) zadnjih godina".

Na kraju, "vojska je rastavila postrojenje, uključujući strojeve i proizvodnu opremu", rekao je.■

MRAČNE TAJNE: Nacisti su oteto jevrejsko blago držali u njihovim bankama, sada je došlo na naplatu

Stav, 5.1.2025.

Učestvovanje u tom nečasnom poslu koštalo je reputacijski, ali i materijalno iste te švicarske banke, jedna od njih je i Credit Suisse, danas u vlasništvu grupacije UBS

Švicarska je zahvaljujući svojoj vojnoj i političkoj neutralnosti u prošlosti bila omiljena destinacija za bankovne poslove svih koji najviše od svega cijene anonimnost. Još od devedesetih godina prošlog stoljeća svjetskog javnosti je poznato da su nacisti bogatstvo oteto Jevrejima stradalim u Holokaustu pohranjivali u švicarskim bankama, piše današnja Slobodna Dalmacija.

Učestvovanje u tom nečasnom poslu koštalo je reputacijski, ali i materijalno iste te švicarske banke, jedna od njih je i Credit Suisse, danas u vlasništvu grupacije UBS. U istragama tokom

devedesetih, banka je identifikovala 14 vjerovatnih klijenata koji su bili povezani s nacističkim režimom. Iz UBS-a su poručili da su pronašli jedan račun za bivšeg predsjednika Reichsbanke i drugi koji je otvorila udovica oficira SS-a desettljećima nakon rata.

Dvije banke pristale su tada isplatiti 1,25 milijardi dolara jevrejskim porodicama kojima je oduzet novac na švicarskim računima te preživjelim logorašima ili njihovim nasljednicima.

Do najnovijih saznanja koje je otkrio Wall Street Journal istražitelji su došli u istrazi koju je nadgledao nezavisni pravobranitelj Neil Barofsky. Bivšeg američkog tužitelja, koji je partner u advokatskoj firmi Jenner & Block, Credit Suisse je zaposlio 2021. nakon što je Centar Simona Wiesenthala pronašao podatke o mogućim nacističkim

klijentima banke, koji ranije nisu bili otkriveni.

"UBS je predan doprinosu potpunom računovodstvu naslijeđenih računa povezanih s nacistima", stoji u saopćenju banke. "Otkad smo kupili Credit Suisse... prioritet nam je osigurati da pregled bude temeljit i sveobuhvatan."

Tokom devedesetih, dvije komisije istraživale su aktivnosti švicarskih banaka u razdoblju Drugog svjetskog rata, nakon što je izbilo nezadovoljstvo zbog imovine na nekim računima nacističke banke, a koja je pripadala žrtvama Holokausta.

Istražitelji su sada otkrili da je banka Credit Suisse zatajila ključne informacije. Locirali su nekoliko računa povezanih s nacistima koje je banka otkrila devedesetih, a o kojima istražitelji nisu imali saznanja jer im ti podaci nikada nisu predani. Također su došli do novih de-

talja o operativnom računu koji su kontrolirali visoki oficiri SS-a i švicarski posrednik, a koji je navodno korišten za premještanje i spremanje opljačkane imovine.

Senatori Sheldon Whitehouse i Chuck Grassley o ovom slučaju često su govorili u američkom Senatu. "Credit Suisse godinama je skrivao dodatne dokaze o nacističkim vezama, pa je čak pokušao sakriti informacije od naše kongresne istrage", kazao je Grassley.

Nedavne fotografije snimljene u jednom od arhiva banke u Zürichu pokazuju sobe nakrpane kutijama od poda do stropa, dokumente, računare i tvrde diskove u kojima su pohranjeni zapisi klijenata. U arhivi se nalazilo 3600 kutija iz tzv. "Inf odjela" koje su sadržavale informacije o klijentima, uključujući one koji su bili na crnoj listi SAD-a za vrijeme rata jer su podupirali ciljeve nacista.■